

УДК [330.342.24(477):330.101.541]-047.44

МЯМЛІН В. В.

Д.т.н., с.н.с., професор кафедри «Управління та експлуатація рухомого складу», Український державний університет науки і технологій, e-mail: vladislavmyamlin7@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8008-9097

АНАЛІЗ ПРОПОНОВАНИХ МОДЕЛЕЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ З ПОЗИЦІЙ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

Метою дослідження є підвищення соціально-економічного розвитку суспільства через пошук, серед пропонувананих моделей розвитку, найбільш ефективних, та власну розробку наукових принципів функціонування макроекономічної системи. **Методика** полягає у використанні системного підходу та імітаційного моделювання для аналізу різних моделей. **Результати.** На основі системного підходу проведено критичний аналіз запропонувананих моделей соціально-економічного розвитку України, визначено їх позитивні та негативні сторони. З урахуванням проведеного аналізу, запропонувано авторську модель соціально-економічного розвитку. **Наукова новизна** полягає в тому, що вперше для розробки принципів соціально-економічного розвитку держави прийнята методологія нового наукового світогляду. При цьому використані, зовсім відмінні від існуючих економічних моделей, науково обґрунтовані принципи та правила функціонування макроекономічної системи. Головним принципом для економічної науки повинно стати розуміння розвитку людини як основної мети планетарної еволюції, а не як засобу для виробництва та споживання матеріальних благ. Не «науково-технологічному» прогресу потрібно віддавати пріоритет, а – «морально-етичному» прогресу. Макроекономічна система повинна спиратися на основні закони природи, а не на вигадані штучні категорії. Тому в новій моделі відсутні такі лжеекономічні категорії як «прибуток», «відсоток» та «рента», які не відповідають основним принципам гуманізму та «морально-етичному» прогресу. Ціна товару визначається за іншими правилами, запропонувано принципово нова та дуже проста система оподаткування. Набув подальшого розвитку понятійно-термінологічний апарат, що дозволяє сформулювати відповідні теоретико-методологічні основи системи високоефективного функціонування національної економіки. **Практична значимість.** Перехід на запропонувану автором макроекономічну модель дозволить назавжди позбутися таких негативних явищ економіки як криза, інфляція, безробіття, дефіцит бюджету тощо, максимально прискорити розвиток суспільства та збільшити річний економічний ефект на декілька трильйонів гривень.

Ключові слова: модель економіки; системний підхід; макроекономіка; національна економіка; високоефективна економіка; імітаційне моделювання економіки, інноваційна економіка

Постановка проблеми

Створення високоефективного макроекономічного середовища, яке буде сприяти побудові потужної матеріально-технічної бази суспільства, є найважливішим завданням державного будівництва. Величезна роль у вирішенні цього питання приділяється розробці моделі, яка повинна правильно відображати майбутні макроекономічні процеси. Від того, яка буде прийнята модель, залежить подальший розвиток країни — чи розвиватиметься вона «семимільними кроками» чи «зависне» на тому ж самому місці. Враховуючи, що таких моделей розвитку запропонувано велика кількість, важливо вибрати з них найкращу. Ця модель має протистояти кризовим явищам та максимально сприяти розвитку та процвітанню держави на благо всіх членів суспільства. Вирішенню цього питання і присвячено справжню роботу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

В Україні питаннями розробки різних моделей «соціально-економічного» розвитку та пошуком шляхів виходу з кризи, займалося багато вчених, у тому числі: Алімов О. М., Амоша О. І., Бажан Л. І., Бакаєв Л. О., Бакаєв О. О., Бакуменко В. Д., Безчасний Л., Белецький В. М., Бобер К. А., Борейко В., Будкін В., Бураковський І., Бурик З. М., Бурлай Т. В., Вертал К. Ю., Гальчинський А. С., Гарник О. А., Геєць В. М., Головня О., Горбаченко С. А., Гросфілер Г., Гриценко А. А., Гриценко

В. І., Гуржій А. М., Дмитришин Б. В., Дерій Ж. В., Дикань В. Л., Сгоров І. Ю., Єщенко П. С., Жаліло Я. А., Загурський В. Ф., Захаркін О. О., Захарченко В., Згуровський М. З., Зверяков М. І., Ілюхіна В. В., Карп'юк О. П., Квач Я. П., Кінаш І. П., Кірнос І., Кістерський В. Л., Ковтонюк К. В., Козаченко Р. П., Козлова А. І., Криштоф Н. С., Куриляк В., Ладонько Л. С., Манцуоров І. Г., Марчук Л. П., Михайловська О., Мініна О. В., Мельник В., Москаленко А. Н., Музичук І. В., Никитенко П., Новицький В. С., Новіков В., Овечкіна О. А., Перебийніс В. І., Проданова Л. В., Прокопенко В. Ю., Рогоза М. Є., Савельєв Є., Сапич В. І., Сапич Н. М., Семікіна М. В., Сизоненко В. О., Соскін О. І., Старченко Г. В., Тимошенко М. В., Ушкаренко Ю., Федулова Л., Циганов С. А., Чухно А., Червяков І. М., Шадура-Никипорець Н. Т., Шарко М., Швець А. І., Шнипко О. С., Юрчишена Л. В., Яременко О. Л., Яхно Т. П. та дуже багато інших.

Серед усього спектру представлених українських моделей «соціально-економічного» розвитку можна виділити такі напрямки:

- інноваційні моделі [1, 3, 5, 6, 12, 13, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 41, 43, 47, 48, 49, 51, 52, 54, 68, 71, 73, 80, 84, 91, 92, 98, 100, 102, 103, 106, 108];
- концептуальні моделі [8, 20, 22, 23, 25, 29, 39, 68, 82, 83, 84, 86];
- антикризові моделі [14, 38, 44, 54, 72];
- національні моделі [3, 23, 27, 40, 68, 69, 70, 84, 86, 95, 106];
- соціальні моделі [9, 19, 25, 31, 40, 45, 55, 56, 68, 78, 81, 84, 93, 94, 97, 102, 112];
- етичні моделі [44];
- моделі прискороного розвитку [5, 12, 28, 55, 82, 112];
- політико-економічні моделі [27, 48, 96];
- моделі народного капіталізму [33, 86, 88];
- регуляторні моделі [17];
- інвестиційні моделі [6, 15, 38, 75, 102];
- ноосферні моделі [72];
- моделі знань [16];
- оптимізаційні моделі [51];
- трансформаційні моделі [41, 46, 89, 96, 110,];
- моделі постійного розвитку [27, 68, 99,];
- моделі наздоганяючого розвитку [84];
- стратегічні моделі [26, 48, 69, 94];
- нові моделі [4, 20, 42, 48, 53, 83, 107];
- моделі «економічного дива» [19, 33];
- просто моделі [2, 7, 30, 39, 50, 77, 81, 87, 89, 95, 97, 101, 109, 112,].

Слід звернути увагу, що деякі моделі торкаються кількох напрямків.

Можна зазначити, що за кількістю статей на перший план висуваються інноваційні моделі розвитку економіки. Автори цих робіт бачать перспективу розвитку економіки у науково-технологічному прогресі та у впровадженні різних інновацій у виробництво.

Автор роботи [1] підкреслює, що найбільш привабливим для зростання економіки України є «інноваційне джерело». Автор вказує, які дії потрібно зробити для підвищення інноваційної активності в країні.

Коли в 2003 році утверджували інноваційну модель розвитку економіки України [98], було зазначено, що «діюча модель економічної політики, яка не містить механізмів інноваційної мотивації, вичерпала свій потенціал розвитку, а відтак — потребує глибокої перебудови ... Інноваційний шлях розвитку має бути модернізаційним проектом як економіки так і суспільства в цілому». В роботі було порушено дуже багато питань стосовно модернізації конкретних галузей промисловості, енергетики, металургії, транспорту, машинобудування, сільського господарства. Було відзначено, що енергоємність ВВП є найвищою в Європі, високий ступень зносу основних виробничих фондів, застарілі технологічні процеси, низька професійна підготовка працівників тощо. Було підкреслено, що освіта, наряду з наукою, відіграє провідну роль у забезпеченні інноваційного розвитку економіки. Але нічого не було сказано про те, як ліквідувати усі кризові та негативні явища, які присутні в діючій моделі функціонування економіки. Сама модель розглядалась просто як структура, в яку входять різні галузі виробництва. І якщо раніше ця модель вичерпала свій потенціал розвитку, то зараз треба наповнити її новим інноваційним потенціалом.

Робота [32] присвячена дослідженню зарубіжного досвіду інноваційного розвитку економіки, з метою використання його на теренах України. Автор приходиться до висновку, що Україні необхідно створювати власну модель інноваційного розвитку. Але яка саме це буде модель, автор нічого не говорить. Дуже малу частку високотехнологічної продукції на рівні 0,1 %, автор обумовлює низкою чинників, ключовою з яких є погане фінансування фундаментальної та прикладної науки, з чим ми також погоджуємося.

Автор роботи [49] також поставив собі мету зробити порівняльний аналіз деяких зарубіжних моделей інноваційного розвитку економіки та перейняти досвід, набутий провідними країнами світу. Автор приходиться до висновку, що «найбільш важливими складовими інноваційних перетворень мають бути: конкретний механізм поєднання державних і ринкових методів регулювання науково-інноваційної сфери, селективна технологічна політика, залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку, найбільш повне використання інтелектуального потенціалу країни». Таким чином, автор жодних конкретних рекомендацій, окрім загальних фраз, не дає.

В роботі [13] проаналізовано інноваційні моделі, які використовуються в провідних країнах світу, та запропоновано низку заходів щодо інноваційної моделі національної економіки. До таких заходів автор зокрема відносить: визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності регіонів; розробку законодавчих актів для підвищення активності підприємств; розробку програм на державному рівні стосовно проведення великомасштабних науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт; створення мотиваційних умов для більш ефективного використання освітнього та наукового потенціалу тощо.

В статті [35] розглядається актуальність питання про впровадження інноваційної моделі економічного розвитку. Автор виділяє три різні моделі економічного розвитку. Це ресурсна модель, інноваційна модель та інтелектуально-донорська. Далі автор показує, що «в сучасному глобалізованому світі отримують вигоди ті країни, які вибрали інноваційну модель розвитку економіки». І далі автор робить висновок, що «необхідність переходу України на інноваційну модель є незаперечною».

В роботі [43] досліджено особливості формування інноваційної моделі розвитку України. Крім того, проаналізовано японський підхід до інноваційного процесу. В висновках констатуються вже відомі дані, ніякої новизни немає.

Автор роботи [41] також вказує на те, що «важливою складовою соціально-економічного розвитку України є її інноваційна модель». Для трансформації соціально-економічної моделі треба усунути причини, які роблять її непривабливою для зарубіжних інвесторів.

В роботі [71] зроблено порівняльний аналіз сучасних моделей інноваційної політики різних країн світу. Розглянуто американську, скандинавську, ізраїльську, азіатську та східноєвропейську моделі. На думку авторів, Україні поки ще не вдалося розробити ефективну інноваційну модель в рамках ринкової економіки. Автори рекомендують здійснювати інноваційну політику за такими напрямками: «по-перше, має бути продовжено формування інституційних (у тому числі правових) основ інноваційної діяльності; по-друге, доцільним є використання елементів кон'юнктурної форми індикативне планування, що застосовується в Західній Європі... По-третє, має бути врахований досвід низки країн, які використовували стратегічну форму індикативного планування».

В роботі [31] дуже правильно помічено, що людська особистість є головним двигуном інноваційного розвитку. Автор вважає, що «в Україні відсутній необхідний для конструктивного розвитку суспільства творчий прошарок людей. Одним з головних факторів, що заважає розвитку вітчизняного суспільства в цілому, і формуванню повноцінних особистостей, здатних до інновацій, є порушення механізмів спадкоємності моральних і культурних цінностей від покоління до покоління. У таких умовах виник моральний вакуум і дефіцит гуманізму у вітчизняному суспільстві». Таким чином, людина є основним джерелом інновацій і для того, щоб вона мала змогу займатися інноваційною діяльністю, повинні бути створені необхідні умови зі сторони держави.

У колективній монографії [102] абсолютно правильно вказується на те, що «розвиток країни — це не тільки зростання виробництва і споживання, а передусім розвиток людини, громадян та їх спільнот». Цілком згодні з тезою, що до людини має бути «гуманістичний, а не технократичний підхід як до ресурсу». Також підтримуємо ідею «державно-приватного» партнерства. У роботі представлена модель державного управління «інвестиційно-інноваційними» процесами в Україні. Крім того, досліджено поняття «інноваційна соціально-орієнтована модель розвитку». Незважаючи

на те, що автори лише злегка торкнулися соціального пласту, не вдаючись у глибину подальших досліджень, ця робота все одно помітно виділяється від подібних робіт з інноваційного розвитку. У цілому від роботи дуже позитивне враження.

Ще раз звернемо увагу на те, що не можна допускати, щоб «науково-технологічний» прогрес випереджав прогрес «морально-етичний». А сьогодні все відбувається навпаки. Це шлях у нікуди. Дуже мало тих, хто це розуміє.

Автор робіт [22, 23] також вважає, що перехід на інноваційну модель розвитку є перспективним шляхом для України. Автор пропонує концепцію інноваційного розвитку України, яка «базується на формуванні та узгодженні взаємовигідних зв'язків між підприємствами, інноваційним сектором, переході на модель «відкритих інновацій», модель потрійної спіралі управління інноваційним розвитком». Автор також бачить проблему, яка заважає розвитку інноваційної діяльності, у наявності корупції в Україні.

В роботі [103] йдеться мова про «необхідність формування і розвитку інноваційної економіки як основи досягнення конкурентоспроможності національної системи господарювання в умовах посилення глобальної конкуренції». Робиться висновок, що саме держава повинна визначити структуру і тип національної інноваційної економіки, вона має впливати на динаміку розвитку ринку інноваційної продукції.

В роботі [6] розглянуто розвиток інноваційної діяльності на прикладі шести зарубіжних моделей: північноамериканської, європейської, японської, китайської, центральноєвропейської та деяких країн колишнього Радянського Союзу. Що стосується України, то автор пише, що «необхідність переходу до інноваційної політики була офіційно проголошена ще урядом В. Пустовойтенко (Постанова Кабінету Міністрів «Про розробку Державного плану науково-технічного розвитку України на 1999-2005 роки та визначення інноваційних пріоритетів держави» № 84 від 26 січня 1998 р.)». Далі автор говорить, що «завдання переходу до «дієвої інвестиційно-інноваційної моделі розвитку» було включено як принципове положення в передвиборну програму нового Президента України В. Януковича». Оприлюднення з тих часів різних постанов, актів та указів, не дало ніяких позитивних результатів. Україна так до сих пір і не перейшла на інноваційну модель розвитку. На думку автора, для України заслуговує увагу модель інноваційного розвитку Японії, а також можуть бути використані деякі елементи китайської економіки та країн Центрально-Східної Європи та ЄС.

В роботі [108] розглянуто структуру економічного комплексу України та екологічні наслідки його функціонування. Автор доводить про необхідність розробки програми інноваційного розвитку на державному рівні. На думку автора, «національний економічний комплекс має виглядати як рівнодіюча кількох економічних укладів — від 3-го до 6-го». Під інноваційною моделлю автор розуміє структуру економічного комплексу.

На думку автора роботи [5], для того, щоб «швидко скоротити відставання України за рівнем життя населення від країн-лідерів можна тільки шляхом нарощування випуску новітньої техніки і переходу до високих технологій». Автор пише, що «досвід розвинутих країн переконує, що високий рівень життя населення досягається тільки за рахунок високих технологій». Автор вважає, що «для прискореного розвитку економіки України треба: — забезпечити пріоритетне фінансування фундаментальних і прикладних досліджень, наукомістких галузей та виробництв; — здійснити поетапне зниження податкового тиску на підприємства, що дозволить їм швидко нагромадити стабілізаційний капітал, розширити виробництво, втриматися на плаву в умовах нестабільності фінансового ринку; — ув'язати темпи збільшення доходів і соціальних гарантій населенню з випереджаючими темпами зростання».

В роботах [91, 92] представлено проектно-орієнтований підхід до моделі інноваційного розвитку економіки. В них підкреслюється, що інноваційна модель розвитку представляє собою процес перманентного розвитку на основі нововведень із використанням проектного потенціалу. Дається визначення проектного потенціалу як «сукупності наявних в країні інтелектуальних, технологічних, науково-виробничих ресурсів з орієнтацією на проектно-орієнтоване управління».

На нашу думку, автори, вище зазначених статей, в основному лише порушують проблему негативного розвитку інноваційної економіки, і в декларативній формі пропонують свої різні рекомендації, без глибоких опрацювань. В основному це вже відомі моделі передових зарубіжних країн, які досягли найкращих результатів, або свої власні міркування про можливі шляхи розвитку економіки, через удосконалення окремих сторін інноваційної діяльності. При цьому

функціонування самого «товарно-грошового механізму» не розглядається.

Дуже важливі проблеми порушує автор роботи [25]. На його думку, «необхідний пошук альтернативних моделей економічного розвитку, які ведуть до створення більш гуманного і справедливого суспільства, в якому об'єктом економіки стала б людина, а не прибуток». Автор звертає увагу на те, що «подальше прямування України в руслі догм, нав'язаних їй західним мейнстрімом, неминуче призведе її до втрати здатності до відтворення свого державного суверенітету та розвалу країни». Автор цілком правильно зазначає, що велику роль у ситуації, що склалася, відіграла сучасна суспільна наука, і насамперед — економічна, «яка завела соціальний прогрес у глухий кут, вихід з якого можливий на основі нової парадигми розвитку». Цілком згодні з думками автора, які нам дуже близькі за духом. Дуже шкода, що автор, добре розуміючи весь негатив сучасної економіки, не пропонує власну модель розвитку.

Роботи [38, 14, 54, 44] присвячені пошуку шляхів подолання кризи української економіки. Ніяких моделей вони не пропонують, але дають деякі пропозиції. Наприклад, в роботі [38] пропонується шукати вихід з кризи за допомогою розширення інвестиційного попиту. Автори роботи [14] вважають, що головною перешкодою в пошуках шляхів виходу з кризи є неадекватність грошового механізму. Автор роботи [54] бачить вихід з економічної кризи в розвитку винахідницької діяльності. У роботі [44] дано аналіз сучасної системної кризи в Україні. До тактичних заходів щодо його усунення автор відносить реформування системи державного управління та боротьбу з корупцією, а до стратегічних заходів – відновлення законності та «морально-етичних» норм в економіці. Автор правильно помітив, що «в Україні проведення реформ доручається тим, хто сам реформується». Це стосується сфер, які потребують реформ: економічні програми складаються значною мірою тими людьми, яким доведеться ці програми виконувати, а реформування системи державного управління доручається представникам цієї системи. Позитивних результатів, як показує практика нашої країни, так і не вдалося досягти, оскільки «самореформування» ніколи не давало належного ефекту. Під час складання планів реформ провідна роль має належати незалежним експертам, бо «сатана нездатний реформувати пекло». Автор дійшов висновку, що «потрібні як нові економічні механізми подолання сучасної кризи, так й нові підходи з урахуванням духовних, моральних та інших загальнолюдських цінностей». Повністю підтримуємо автора у цьому питанні.

Автори робіт [84, 23, 20, 86, 40, 29, 39, 3, 95] шукають національну парадигму або національну модель економічного розвитку України. Так, наприклад, автори роботи [84] пропонують для України наздоганяючу модель розвитку економіки, по типу того, як це свого часу зробили Японія та Китай.

Автор роботи [40] поставив перед собою завдання знайти причини, які перешкоджають реалізації національної моделі розвитку економіки. В якості успішних моделей автор вказує на приклади безпрецедентного економічного зростання Швеції та Німеччини, крім того дає свої поради.

В роботі [95] автор проводить аналіз різних факторів моделі розвитку національної економіки. Причини, які безпосередньо негативно впливають на розвиток економіки, автором не показані.

В роботі [3] йдеться про формування національної моделі господарювання, яка б забезпечувала стійке зростання економіки на інноваційних засадах. Наводяться конкретні заходи, які необхідно здійснювати паралельно на всіх напрямках.

Роботи [9, 81, 45, 78, 93, 56, 97] мають явну соціальну спрямованість економічного розвитку. Автор роботи [9] попереджає про неприпустимість застосування моделі асоціальної держави, оскільки відмова від цього напрямку матиме негативні наслідки для країни.

Автор роботи [81] вказує на те, що «на початковому етапі зміни «соціально-економічної» моделі доцільно, щоб модель держави розвитку була домінуючою. Але, виходячи з стратегічних пріоритетів нашої держави, модель держави загального добробуту згодом повинна стати головною (системоутворюючою)».

В роботі [56] досліджено деякі варіанти класифікації економічних моделей соціальної спрямованості. Автор робить висновок, що «найбільш повно вимогам соціальної ринкової орієнтації економіки відповідає соціальне ринкове господарство Німеччини».

Автори роботи [78] дуже вірно описують методологічні аспекти моделювання соціальних систем національної економіки, говорять, що «соціально-економічне системне моделювання пропонує нові можливості», але самі нічого не моделюють і ніяких конкретних результатів не отримують.

Вважаємо, що соціальна спрямованість розвитку економіки є дуже правильною.

Автор роботи [112] вважає, що «інноваційна модель випереджаючого соціально-економічного розвитку сучасного суспільства та національної економіки України не має альтернативи серед інших моделей функціонування економіки (таких як, наприклад, модель традиційного розвитку, модель наздоганяючого розвитку тощо)».

На думку авторів роботи [12] необхідно «негайне внесення істотних коректив у діючу модель економічної політики». Автори вказують, що не треба копіювати моделі країн постіндустріального розвитку, «більш прийнятним для нас є досвід країн Південно-Східної Азії, хоча і тут не може бути повної тотожності». Автори пишуть про необхідність випереджувального розвитку: «Із світового досвіду добре відомо, що таке зростання є цілком реальним, але воно можливе лише на основі структурно-інноваційної моделі економіки зростання, інтенсивного технічного та технологічного оновлення виробництва».

У роботі [27] розглянуто політико-економічну модель розвитку, яка, на думку автора, склалася в Україні. Автор звертає увагу на те, що «через політичні та економічні обставини, що склалися, біля керма нової держави та ринкових перетворень опинилися представники колишньої партійно-господарської номенклатури, спецслужб, колишні комсомольські активісти. Ці люди проводили реформи на користь нового класу, представниками якого вони і були». Далі автор констатує: «За досить короткий історичний відрізок часу сформувалося суспільство, в якому рушійною силою виступили не носії і творці високотехнологічних знань (працівники науки та освіти), не підприємці, які асимілюють ці знання в господарській практиці, а високооплачувані чиновники, які витягують адміністративну ренту». І ще: «за рівнем концентрації частини національного багатства в руках олігархів, Україна є світовим лідером... українські олігархи сконцентрували у своїх руках найбільшу частину національного капіталу у світі. Вони мають найвищу монопольну владу, яка породжує величезну корупцію і величезний розрив у доходах між надбагатими та рештою населення». Автор вважає, що «перехід до нової політико-економічної моделі національного розвитку не має альтернативи» та дає деякі свої рекомендації.

Автор роботи [48] пропонує концепцію інклюзивного зростання та говорить «про об'єктивну необхідність заміни чинної моделі на іншу (більш ефективну і прогресивну), а саме — стратегічно визначену, інституційно впорядковану та інноваційно орієнтовану».

Автори монографії [96] вважають, що їм «вдалося розкрити протиріччя, умови та фактори, що визначають формування державності України». В роботі звернено увагу на «питання співвідношення економіки та політики, спрямовані на розв'язання проблем соціально-ринкових перетворень, процесів роздержавлення і приватизації, соціальної орієнтації ринкових перетворень».

В роботах [86, 88,] проаналізовано різні моделі «соціально-економічного» розвитку. Автор вважає, що найбільшою мірою національним інтересам України відповідає модель «народного капіталізму». Автор дає пояснення цієї моделі та приводить основні її параметри. На думку автора, ця модель повинна перетворити Україну на «потужну центральноевропейську державу». Стосовно того, чи будуть продовжуватися кризи або інші негативні явища, внаслідок впровадження цієї моделі (бо в Європі вони є), автор не вказує. В іншій своїй роботі [87] автор пропонує новий методологічний підхід до аналізу інституційної системи країни, яка є основою економічної моделі.

В роботі [17] констатується, що «досі не розроблено ефективної моделі розвитку економіки». Автори звертають увагу на те, що ефективний господарський механізм визначається не тільки складовими, але й використанням конкретних його регуляторів.

Підтримуємо автора роботи [72], який пише про ноосферне антикризове управління економікою: «Антикризова господарська модель життєдіяльності передбачає пріоритетне інтелектуальне нагромадження, що має бути віддзеркаленим у законотворчості ... важливо подолати абсолютизацію речової залежності людей і фетишизацію прибутку, грошей, матеріального предметно-речового виду виробництва та нагромадження, коли люди, схилившись перед багатством, не є справді вільними суб'єктами і творцями суспільних відносин ... коли людина слугує тільки матеріальному виробництву, пристосовуючи до нього себе і природу».

В роботі [39] автор дає визначення терміну «сталий розвиток». На його думку «сталий розвиток — це така цілеспрямована організація суспільства, яка при суспільно природній взаємодії забезпечує досягнення більш високого життєвого рівня сучасним та наступним поколінням». Які причини заважають сталому розвитку економіки в Україні, автор не вказує.

Робота [68] присвячена розробці моделі сталого розвитку економіки України «з урахуванням природно-ресурсних обмежень та загострення екологічних і соціальних суперечностей». Опір робиться на реалізацію інноваційних доміант соціально-економічного піднесення. Дуже чітко зазначено, що акцент треба робити на людині як на носії духовно-культурних цінностей, як на основній продуктивній силі суспільства.

Автор роботи [16] говорить про економіку знань, без якої ми не зможемо побудувати цивілізоване суспільство.

Автори в роботі [84] рекомендують для України наздоганяючу модель економічного розвитку, яка у перспективі дозволить перейти до моделі соціально-орієнтованої економіки.

Автор роботи [20] пропонує градієнтну економіку, під якою розуміється така економічна основа, при якій, чим вищий рівень підприємництва, тим більший контроль із боку держави, і навпаки, чим менший рівень підприємництва, тим менший контроль. Але не зрозуміло, який ефект дасть така модель.

Автор роботи [107] вважає, що новою економічною моделлю для України повинна стати циркулярна економіка. Це така замкнута економіка, де відходи одного виробництва є ресурсами для іншого. Така економіка прийнята в ЄС. Слід зазначити, що за таким принципом функціонує Природа, яка зовсім немає відходів. Ми вважаємо, що ідея дуже правильна, хоч нічого нового в ній немає. Але поки що людство не готове до її повної реалізації, тому що не має відповідних технологій.

Автор роботи [82] під новою економічною моделлю розуміє всеосяжний розвиток на основі імперативів всеосяжного зростання й розвитку.

Роботи [33, 19] присвячені «українському економічному диву», під чим розуміють швидкий і сталий розвиток упродовж тривалого терміну. Так автор [33] пропонує вибрати для цього принципово нову економічну модель, яка, на його думку, має бути змішаною, постіндустріальною із випереджаючим розвитком, народним капіталізмом, неоінституціональною і дирижистською. Автор [19] «українське економічне диво» бачить в іншому: «В історії ще не було такого випадку, щоб країна, яка входила за рівнем індустріального розвитку до першої десятки країн, через чверть століття втратила значну частину свого промислового потенціалу, понад третину ВВП, що є одним із найгірших у світі результатів економічної динаміки за цей період, і ввійшла до числа найбідніших країн Європи». Для виходу із кризи автор також пропонує не ліберальний, а дирижистський (ліберально-соціалістичний) варіант реформ.

В аналітичній доповіді [97] авторами правильно зазначено, що «у рамках моделі соціально-економічного розвитку, що склалася, значна частина населення не бачить власних перспектив у майбутньому країни, а бізнес — не зацікавлений у стратегічно орієнтованій легальній діяльності на національних теренах. Звідси — вплив капіталу, чимала частка осіб, орієнтованих на еміграцію з країни, своєрідна «внутрішня еміграція» — переорієнтація людей на поточне виживання, їх відчуження від інтересів та цілей розвитку держави». Але в висновках нічого такого конкретного не пропонується, щоб Україна реально перетворилася зі країни-аутсайдера на країну-лідера.

Таким чином, більшість авторів лише ставлять питання про необхідність створення ефективної моделі економіки, але не вирішують його. Усі моделі носять вербальний характер, описуються окремі сторони моделі, але просто опису того, як, на думку авторів, працюватиме майбутній господарський механізм, явно недостатньо. Потрібно розуміти принципи його функціонування та прогнозувати майбутні результати, а для цього потрібна його динамічна модель.

Треба розуміти, що просто скопіювати іноземну модель, навіть найкращу, ще недостатньо. Тому що є ще людський фактор, тобто люди, які мають впроваджувати цю модель та супроводжувати її. А тут дуже широке поле діяльності. Тобто, тотожності ніколи не буде.

Крім того, жодна з цих робіт не торкається самого «товарно-грошового механізму» функціонування макроекономіки, від якого залежить розподіл товарів та грошей. На наш погляд, це питання є основним, оскільки саме через нього виникають усі негативні явища в економіці. Якщо не вирішити це питання, то ці явища виявлятимуться навіть у дуже розвиненій у науково-технологічному відношенні державі. Давайте згадаймо США в період Великої депресії. Хіба США під час Великої депресії були відсталою країною в інноваційному плані? Зовсім ні, це була дуже розвинена індустріальна держава. Те, що вона зазнала негативних явищ в економіці, свідчить лише про те, що було використано неправильний «товарно-грошовий механізм», в основу якого було

покладено неправильні принципи функціонування. Тому при розробці моделі дуже важливо наголошувати на механізмі її функціонування, який є основоположним, і представляє «кістяк», який може бути одягнений у різні форми (інноваційні, інвестиційні тощо).

При розробці моделей, автори здебільшого вказують лише на зовнішні недоробки та прорахунки, пов'язані зі створенням ефективної моделі економіки, а також на окремі напрямки діяльності, які, на їхню думку, оздоровлять економіку, чи звертають увагу або на систему управління економікою, або на класову належність засобів виробництва. При цьому вони зовсім не торкаються функціонування самого «товарно-грошового механізму» економіки, який, на наш погляд, є визначальним і глобально впливає на загальний розвиток. Вони зовсім не шукають протиріч, які заважають його функціонуванню та призводять до негативних явищ. До нього немає ніяких претензій.

Формування цілей статті

Метою дослідження є критичний аналіз, представлених моделей розвитку національної економіки, на основі системного підходу, та пошук нових безкризових принципів функціонування макроекономічної системи, які ґрунтуються на зовсім іншому науковому світогляді, для прискорення «соціально-економічного» розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження

Аналіз різних економічних моделей та варіантів шляхів виходу з кризи, свідчить про те, що серед вчених відсутня єдина думка з приводу розвитку національної економіки. Найчастіше пропонується або інноваційний шлях розвитку країни, або орієнтація на якусь зарубіжну модель, яку потрібно взяти в якості зразка.

Крім того, більшість авторів, пропонуючи різні моделі та надаючи рекомендації, твердо переконані, що їх рішення змінять ситуацію в економіці та суспільстві на краще. Але яким саме буде цей кращий кінцевий результат, вони собі не дуже чітко уявляють. Ми вважаємо, що це не зовсім правильний підхід. Нам ближче рекомендації давньогрецького філософа Аристотеля, який колись сказав дуже чудову фразу, яка може бути порадою на початку будь-якої великої справи, особливо коли це стосується проведення різних масштабних «соціально-економічних» реформ у країні: «Благо всюди залежить від дотримання двох умов: правильного встановлення кінцевої мети та відшукання відповідних засобів, які ведуть до цієї мети». Тому ми завжди у своїй науковій роботі намагаємося дотримуватися саме цього правила. Перед тим як проводити якісь реформи, ми маємо перш за все «намалювати» картинку того суспільства, в якому хочемо жити, і крок за кроком рухатися в цьому напрямку. При цьому дуже важливо, коли ця мета стосується добробуту всіх членів суспільства, а не тільки окремих його представників. Величезну роль у вирішенні цього питання відіграє прийнята економічна модель і, насамперед, принципи функціонування її «товарно-фінансового механізму».

Нам бачиться ефективний розвиток країни таким, коли зовсім немає криз, інфляції, зупинок підприємств, безробіття. Всі ці негативні явища в державі відбуваються зараз тому, що обрано неправильну економічну модель, в основу якої покладено недостатньо наукові, а може бути навіть спеціально впроваджені, принципи функціонування. Якщо цю модель виправити, то всі ці негативні явища зникнуть, і держава зможе розвиватися колосальними темпами.

Автор вважає, що для аналізу такої складної системи як макроекономіка та пошуку причин, що заважають її ефективному функціонуванню, обов'язково потрібно використовувати системний підхід.

Методологічну основу практично будь-якого серйозного дослідження становить діалектика (I рівень) як наука про найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства та мислення та системний підхід (II рівень) як єдиний напрямок у розвитку сучасного наукового пізнання. Розвиток пізнання пов'язан із зростанням складності принципів підходів до дослідження та його методів, які становлять наступну ієрархічну послідовність за принципом наукового опису.

1. Параметричне — опис властивостей, ознак і відносин об'єкта, що досліджується, заснований на емпіричних спостереженнях. Це найпростіша форма наукового опису та вихідний рівень дослідження будь-якого об'єкта.

2. Морфологічне — перехід до визначення поелементного складу, будови об'єкта та взаємозв'язку параметрів, виявлених на попередньому рівні. У цьому під елементом розуміється мінімальний, далі неподільний компонент системи чи максимальна межа її розчленування, за умов даного дослідницького завдання, властивості та функції якого визначаються його місцем у межах цілого.

3. Функціональне — перехід до визначення функціональних залежностей між параметрами (функціонально-параметричний опис), між частинами як елементами об'єкта (функціонально-морфологічний опис) або між параметрами та будовою об'єкта. Тут функція – це взаємозв'язок, що визначає порядок включення частини до цілого.

4. Опис поведінки об'єкта — виявлення цілісної картини «життя» об'єкта та «механізмів», що забезпечують зміну напрямів та «режимів» його роботи (найскладніша форма наукового дослідження).

Основний принцип системного підходу, концепція цілісності, полягає у незводності складного до простого, цілого до частини, наявності у цілого об'єкта таких властивостей та якостей, які не можуть бути притаманні його окремим частинам. У наведеній ієрархічній схемі системний підхід пов'язується або з функціональним описом, або з описом поведінки, або розглядається як новий, ще складніший «комбінований» спосіб дослідження.

Приблизно будь-яку складну систему можна представити як сукупність елементів і сукупність зв'язків, що утворюють структуру системи. Системи можна кваліфікувати наступним чином: природні та штучні, керуючі та керовані, що розвиваються та позбавлені розвитку, стабільні, функціональні, динамічні тощо.

Протиріч у будь-якій складній системі багато, всі вони надзвичайно різноманітні за формою та проявами, мають минулий, історичний характер, взаємопов'язані та взаємозумовлені.

Для того, щоб той чи інший об'єкт можна було назвати «системою», він повинен мати певні властивості. По-перше, система є насамперед цілісна сукупність елементів. Причому ці елементи можуть бути відмінними один від одного. Для макроекономічної системи такими елементами можуть бути підприємства, організації та люди. Іншими словами, макроекономічна система включає безліч дрібних елементів — люди, і безліч великих елементів — підприємства.

Наступною властивістю системи є відносини між цими елементами. Усі елементи системи взаємодіють між собою певним чином. Зв'язки можна представити у вигляді умовних каналів, по яким здійснюється обмін між елементами системи речовиною, енергією, інформацією та фінансами (грошима). Речовину, енергію та інформацію можна умовно назвати «продуктами» або «товарами». Фінанси можна також розглядати як особливий вид інформації.

До важливих характеристик зв'язку можна віднести матеріальне наповнення, спрямованість, інтенсивність та роль, яку вони відіграють у системі. По напрямку можна розрізнити контрзв'язки (акт купівлі-продажу), коли в одну сторону рухаються товари, а в іншу - фінанси; прямий зв'язок, коли на рахунок надходять фінанси у вигляді зарплат, пенсій та інших трансфертних платежів (прихід); зворотний зв'язок – полягає у сплаті податків та штрафів (витрати). Роль зв'язку визначається величиною його впливу на хід процесів у системі.

Наступна важлива властивість системи — це її організація. Наявність організації проявляється у зниженні ентропії (ступені невизначеності) системи.

При формуванні зв'язків між елементами, утворюється певна структура системи, при цьому властивості елементів трансформуються у функції, які пов'язані з такою властивістю системи як інтегративні якості.

Наявність інтеграційних якостей, тобто таких якостей, які притаманні системі в цілому, але не властиві жодному з її елементів окремо, є важливою властивістю системи. Інтегративні якості макроекономічної системи виявляються в тому, що тільки вона загалом може здійснювати випуск такого обсягу та асортименту продукції та послуг. Жоден елемент системи самостійно цього зробити не в змозі.

Таким чином, будь-який об'єкт, який має всі ці чотири властивості, може вважатися системою.

Крім того, кожна система має деяку структуру та виконує певну функцію. Незважаючи на те, що елементи макроекономічної структури можуть з часом змінюватися, основний її «кістяк» продовжує залишатися незмінним. Структура є найбільш консервативною характеристикою системи. Функція макроекономічної системи полягає у створенні необхідних умов для виробництва

та обміну товарами для підтримки життєдіяльності суспільства. При створенні системи можуть виникати як корисні функції, необхідні для її працездатності, а й дисфункції, які негативно впливають її працездатність. Результуюча функція макроекономічної системи виникає як інтегративна властивість, породжена дією всієї сукупності функцій та дисфункцій. Позитивні функції породжуються системостворюючими факторами, а дисфункції — системоруйнуючими факторами. Забігаючи наперед скажемо, що до системоруйнуючих факторів відноситься така всіма улюблена економічна категорія як ... «прибуток»!?

Для того, щоб розібратися, чому система функціонує неналежним чином, використовується системний аналіз. Завдання системного аналізу полягає у виявленні причин, які створюють проблему, та у пошуку варіантів їх усунення. Звернемо увагу на те, що «системність» є загальною властивістю матерії, форма її існування, і тому, і природна властивість людської практики. Разом з тим, не всяка людська діяльність може бути досить системною. Поява проблеми свідчить про недостатню системність, з підвищенням системності — проблема зникає. Системність може мати різні рівні [76]. Можна відзначити, що найвищий рівень системності існує у Природі, його можна умовно прийняти за одиницю. Природа — найкращий зодчий. Якщо людину, наприклад, повністю прибрати з планети Земля, на ній з'явиться чиста вода, чисте повітря, ніякої хімії, радіації, відходів. Флора та фауна перетворяться до невпізнання. Здійснюватиметься повний кругообіг речовин у Природі і ніякі відходи при цьому не утворюватимуться. Кінцеві результати одного процесу будуть вихідним матеріалом для іншого процесу, і так далі. Природа — найкращий творець систем. Інша справа — людські, тобто штучні системи, рівень системності яких значно менший за одиницю.

Науково-технічні успіхи людства міцно пов'язані з тим, як системно воно підходить до вирішення своїх проблем. Якщо людина домагається зникнення проблеми, це свідчить про те, що система перейшла на більш високий рівень системності. І цьому вдосконаленню немає межі. Тому можна зазначити, що системність це не стан, а процес. Отже, найважливіша особливість громадського виробництва полягає у постійному зростанні його ефективності, і у підвищенні продуктивності праці.

Найширше поширення системні дослідження набули у техніці, де навіть виник особливий науковий напрямок — системотехніка [74].

Традиційно, в економіці моделі носять більш примітивний характер, ніж у техніці. Це переважно описові моделі, опис яких навіть дуже далекий від опису реальних процесів, які відбуваються при функціонуванні дійсно складної макроекономічної системи. Виходячи з того, що автор є «технарем», він підходить до дослідження макроекономічної системи з «технічних» позицій.

Якщо звернутися до «соціально-економічних» систем, то можна зазначити, що це штучні системи, тобто системи, створені людиною. Від того як влаштовані та функціонують ці системи, безпосередньо залежать умови та якість людського життя на землі. Очевидно, що люди мають бути зацікавлені у ефективному функціонуванні цих систем. І тому дуже важливо, щоб у цих системах не з'являлися проблеми та не виникали збої. Разом з тим, ми всі добре бачимо, що сучасна економіка функціонує неритмічно, іноді виникають проблеми, які породжують численні негативні явища: кризи, інфляцію, безробіття, банкрутство підприємств, дефіцит бюджету, напруженість у суспільстві тощо.

Розглянемо соціально-економічне середовище, в якому ми знаходимося і працюємо, як складну систему, що складається з великої кількості окремих елементів, між якими існують певні відносини. Наше завдання полягає в тому, щоб встановити між якими елементами системи виникають протиріччя, через що вони виникають, і що потрібно зробити, щоб їх усунути? Суперечності заважають повноцінній роботі системи, логічно, що з усуненням протиріч, її функціонування поліпшиться.

У кожної людини існує своє особисте уявлення про навколишній світ, причому це уявлення, як правило, далеко не повно відображає дійсність. Наскільки близько це уявлення наближається до реального світу, цілком залежить від здатності індивіда розрізняти та формулювати проблеми. У ході будь-якої діяльності людині доводиться приймати різні рішення, які не завжди є безпомилковими. При цьому ціна помилки залежить від масштабу прийнятих рішень. Особливу групу помилок становлять помилки в економіко-фінансовій сфері. Одна річ, помилки на рівні домогосподарств чи навіть підприємств, зовсім інша річ — помилка на макроекономічному рівні. Останні можуть бути настільки великі, що на усунення їх наслідків піде багато років. Щоб уникнути

багатьох авторитарних помилок, які дуже часто мають місце, існує економіко-математичне моделювання. Будь-яка модель має на меті прояснити розуміння ситуації для прийняття правильного рішення. Тому моделювання — це в першу чергу спосіб вирішення складних проблем, які виникають у різних ситуаціях. При вирішенні конкретної проблеми потрібно відштовхуватися від деяких припущень (аксіом, концепцій), які лежать у основі подальших побудов.

В основі вивчення та моделювання процесів функціонування складної системи зазвичай лежить експеримент, який може бути реальним чи логічним. Суть реального експерименту полягає у безпосередньому вивченні конкретного об'єкта. Під час логічного експерименту властивості об'єкта досліджуються не на самому об'єкті, а на його моделі, яка є ізоморфною по відношенню до об'єкта з позицій властивостей, що вивчаються при експерименті.

Як ті чи інші принципи впливатимуть на функціонування макроекономічної системи, навіть без їх реального впровадження, можна легко перевірити за допомогою імітаційного моделювання. Тобто треба просто провести імітаційний експеримент, який буде враховувати ті чи інші принципи. А потім порівняти отримані результати між собою [10, 11].

Перш за все, треба розуміти, що таке модель. Модель — це абстракція, спрощене уявлення речі, явища чи процесу, в якій навмисно підкреслюються одні аспекти й ігноруються інші. Усі моделі мають конкретну мету, а ефективна модель містить лише ті деталі, які необхідні для досягнення цієї мети.

Змоделювати роботу макроекономічної системи, завдання дуже непросте. Тут фігурує величезна кількість підприємств та людей та ще більше випадкових факторів. Тому модель має бути спрощена лише до кількох підприємств, які є переважаючими у загальному ланцюжку виготовлення продукції. Кожне таке підприємство є агрегованою одиницею, що об'єднує безліч подібних підприємств.

Перед тим як описувати процеси, які протікають у макроекономіці, позначимо основні принципи, прийняті при побудові моделі її функціонування.

Перший принцип полягає в тому, що економіка має бути людиноцентричною. Вона має сприяти розвитку самої людини, підвищенню рівня її свідомості, задовольняти «морально-етичним» відносинам між людьми. Проте економічна теорія ніколи не наголошувала на необхідності розвитку самої людини. Вона завжди вважала її «гвинтиком», «трудовим ресурсом», «робочою силою». Так повелося, що в суспільстві приділяється більше уваги якості життя людини, ніж якості самої людини, хоча останній показник є набагато важливішим. Завдяки людині здійснюється «науково-технологічний» прогрес та розвивається економіка. Вона основна дійова особа економічного процесу, заради задоволення потреб якої все і робиться. В даний час «науково-технологічний» прогрес значно випередив «морально-етичний» прогрес, а все має бути навпаки, бо може привести до дуже жаклих наслідків. *Французький філософ-просвітник Ж.-Ж. Руссо* абсолютно правильно звернув увагу на те, що важливішими є закони моралі, ніж фізичні закони природи, які потрібно ще відкрити. Природа як би сама підказує людині, щоб вона насамперед користувалася моральними законами, які набагато простіші та лежать на поверхні.

Другий принцип полягає в тому, що усі природні багатства, які надані людству для користування Вищими силами, які створили цей світ, вартості не мають. Вони не є товаром, оскільки людина їх не створювала. Наприклад, кінцева вартість газу повинна складатися тільки з величини оплати праці робітників, які видобувають газ, оплати праці робітників, які забезпечують його зберігання та транспортування тощо. Сам же газ, який знаходиться у надрах землі, нічого не вартий. Він не є товаром, бо людина його не виготовляла. Те, що було сказано про газ, так саме стосується також нафти, вугілля й інших корисних копалин: руда, у тому числі уранова, мармур, граніт, золото, дорогоцінне каміння, рідкісноземельні метали тощо. Ще раз повторимо, все, що є нерукотворним — вартості не має, хоча може мати дуже велику цінність для людства.

Третій принцип полягає в тому, що суб'єкт економічної діяльності є самостійною господарською одиницею але веде свою «економіко-фінансову» діяльність у фінансовому партнерстві з державою. Вітається колективна форма власності, коли всі працівники підприємства є його власниками. Між суб'єктом економічної діяльності та державою існує «приватно-державне» партнерство, яке полягає зовсім не в тому, що держава є цербером для підприємства, а в тому, що держава максимально сприяє функціонуванню підприємства, у тому числі забезпечуючи його безвідсотковими позиками на зворотній основі, а підприємство за це сплачує державі її частку.

Суб'єкт економічної діяльності отримує гроші за реалізований товар, розплачується з постачальниками, платить зарплату своїми працівниками та проплачує державі її частку. Тільки суб'єкт економічної діяльності сплачує податок до бюджету, який при даному підході називається «частка держави». Самі працівники нічого не платять. Більше жодних податків не існує.

Четвертий принцип полягає в тому, що всі гроші повністю належать тільки державі, а підприємства та люди можуть ними тимчасово користуватися для здійснення між собою обмінних операцій будь-якими благами. Міждержавна торгівля (обмін) повинна здійснюватися або на основі бартеру, або за золото. Експортувати товари чи ресурси в обмін на валюту, яка має нескінченну емісію, не має ніякого сенсу, оскільки ресурси є кінцевими, а емісія нескінченна. Держава через банк розвитку економіки може надавати підприємствам та людям безвідсоткові позики на зворотній основі.

П'ятий принцип полягає в тому, що грошова маса є незмінною. Емісія заборонена. Грошова маса перебуває у безготівковій формі. На початковому етапі реформування дозволено ходіння готівки, але тільки у вигляді монет різного номіналу.

Найважливішою умовою безінфляційної економіки є сталість грошової маси. Гроші повинні весь час перебувати в русі. Завдання перед суб'єктами економічної діяльності полягає у тому, щоб їх постійно витрачати. Чим швидше здійснюватиметься оборотність грошей — тим краще. На відміну від товарів, які беруть участь в акції купівлі-продажу один раз, гроші можуть брати участь багато разів. Тому збільшувати грошову масу немає ніякої потреби. Потрібно збільшувати швидкість її обігу. Інтенсивний шлях розвитку завжди ефективніший, ніж екстенсивний.

Шостий принцип полягає в тому, що такі лжеекономічні категорії як «прибуток» та «відсоток», у моделі відсутні. Існує думка, що «прибуток» нібито потрібний для розвитку виробництва. Та це зовсім не так. Якраз «безприбуткові» схеми розвитку працюють ще ефективніше, бо не викликають негативних явищ в суспільстві.

Сьомий принцип полягає в тому, що домогосподарства та члени домогосподарств жодних податків не сплачують. Вони існують за рахунок трудових доходів (заробітна плата) та трансфертних виплат (пенсії, стипендії тощо).

Більш детально основні принципи функціонування «економіко-фінансової» моделі макросистеми викладено у цілій серії наукових праць [57–67].

Опишемо процеси, які протікають у національній економіці, з позицій замкнутої макроекономічної системи. При цьому подивимося на схему «товарно-грошових» відносин з іншого ракурсу.

Опис функціонування моделі ефективної економіки

У представленій моделі розглядаються вісім суб'єктів економічної діяльності (СЕД). Одні є самостійною одиницею, інші представляють агрегований блок, який є сукупністю окремих подібних підприємств. Подібних не тому, що вони випускають одну й ту саму продукцію, а тому, що працюють за однією і тією ж схемою.

Суб'єктами економічної діяльності в моделі є:

Національний банк — який є зберігачем усіх коштів держави. Він передає гроші банку розвитку економіки для видачі позик суб'єктам економічної діяльності та бюджету на безвідсотковій основі. У разі особливої потреби здійснює емісію грошей.

Банк розвитку економіки — являє собою «розрахунково-касовий» центр на зразок «суспільної каси взаємодопомоги». Він обслуговує підприємства та домогосподарства, здійснює платежі та займається «депозитно-позиковою» діяльністю. Власних грошей банк не має, всі гроші є «технічними грошима» і належать державі, а підприємства та домогосподарства ними лише тимчасово користуються. Банк отримує гроші за здійснення платежів та адміністрування позик, які йдуть тільки на його утримання (в даній моделі прийнято — 1 %).

Бюджет — фінансує пенсійний фонд, працівників бюджетної сфери, розвиток соціальної інфраструктури, закупівлі для державних підприємств, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій тощо. Надходження до бюджету здійснюються у вигляді податку від СЕД, який становить «частку держави» (рис. 1).

Виробник сировини — підприємства, які зайняті у виробництві сировини для інших галузей промисловості.

Виробник товару 1 — підприємства, які виробляють матеріали, комплектуючі деталі та вузлів

для подальшого виробництва.

Виробник товару 2 — підприємства, які виробляють обладнання для промислових підприємств.

Виробник товару 3 — підприємства, які виробляють та реалізують споживчі товари для населення. Модель СЕД з потоками товарів та грошей представлена на рис. 2.

Домогосподарства – це споживачі товарів. Ними є все населення країни. На рис. 3 представлена схема руху товарів та грошей в агрегованому блоці домогосподарств.

Основні умови функціонування, які прийняті для моделі:

Одиницею виміру часу в моделі прийнято один день.

За один день кожен суб'єкт економічної діяльності виконує як мінімум одну дію: щось купив, продав, виплатив заробітну плату, взяв позику тощо.

Порядок моделювання роботи суб'єктів економічної діяльності наступний:

Виробник сировини → Виробник товару 1 → Виробник товару 2 → Виробник товару 3 → Домогосподарства → Банк розвитку → Бюджет.

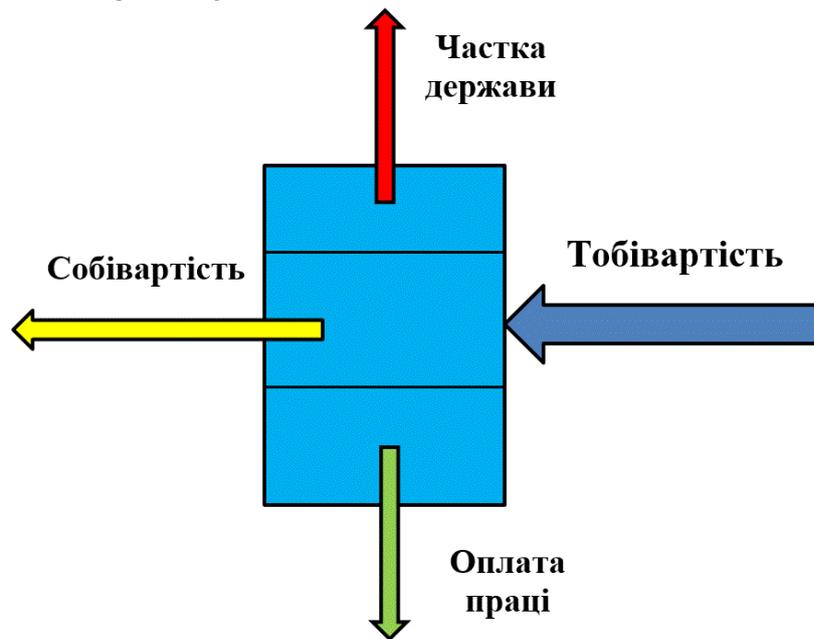

Рис. 1. Модель СЕД, представленого у вигляді «фінансового вузла»

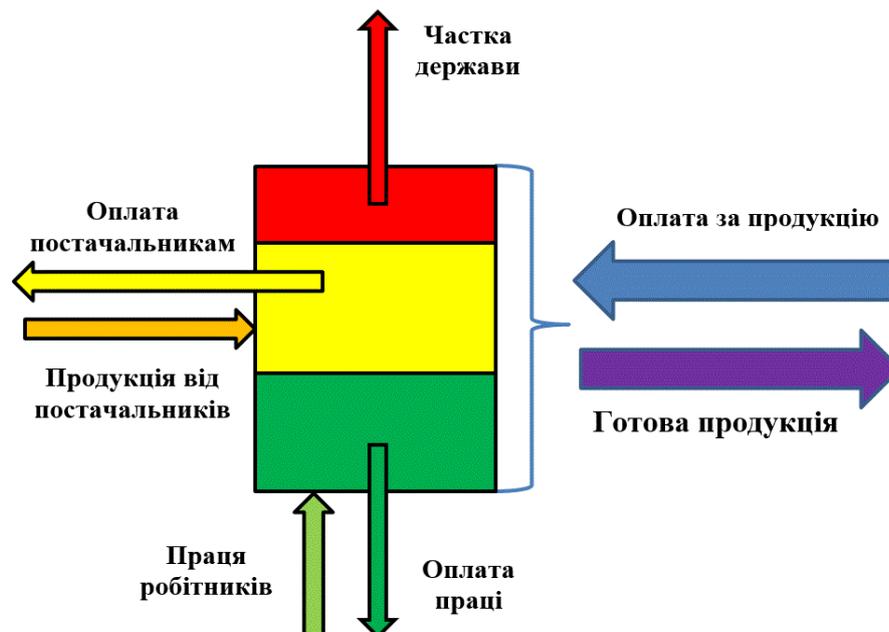

Рис. 2. Модель СЕД з потоками товарів та грошей

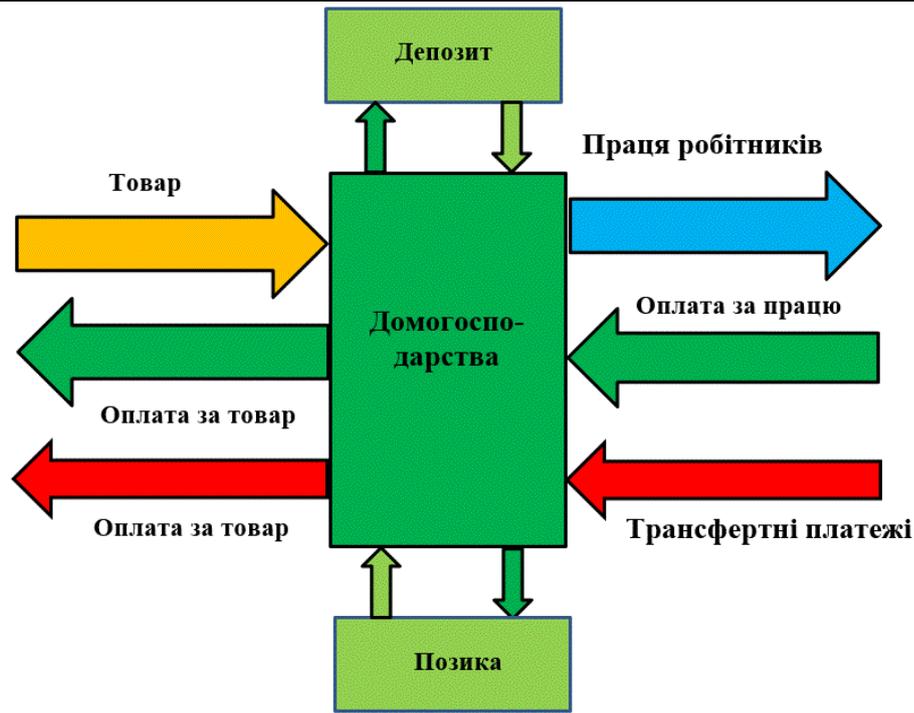

Рис. 3. Схема руху товарів та грошей в агрегованому блоці домогосподарств

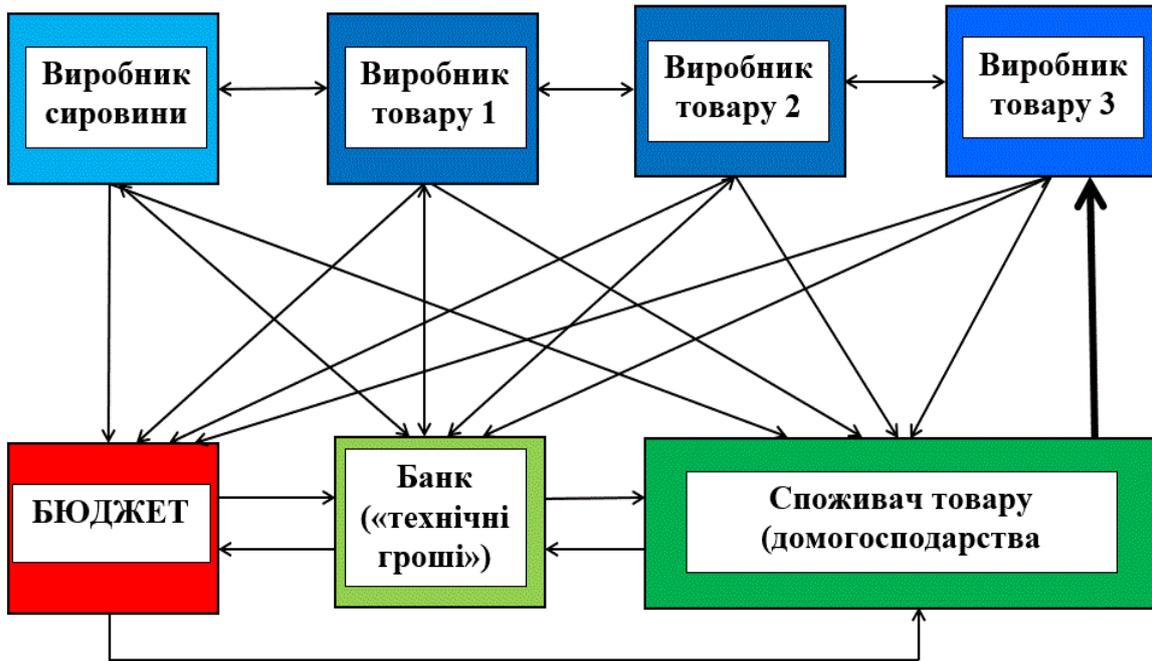

Рис. 4. Схема руху фінансових потоків у прийнятій імітаційній моделі макроекономічної системи

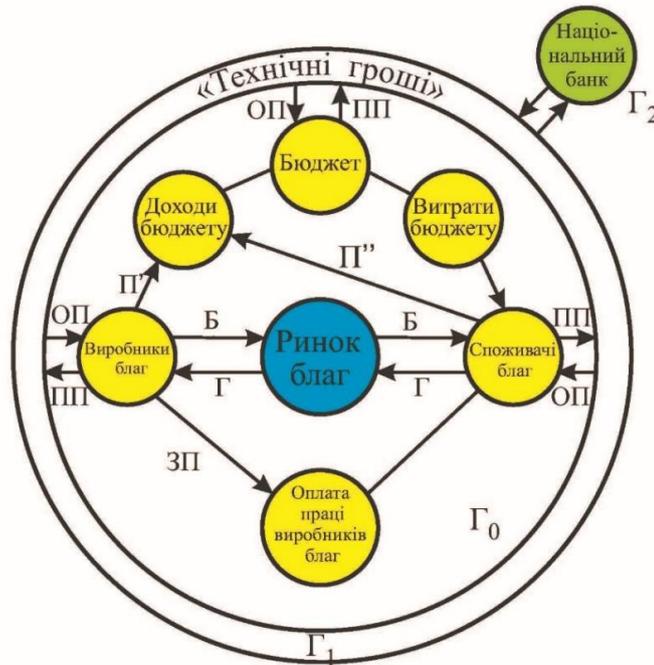

Рис. 5. Загальна принципова схема функціонування вискоєфективної «товарно-грошової» макросистеми:

Б – блага; **Г** – гроші; **ОП** – оплата праці; **П'** – податок, який сплачують виробники благ («частка держави»); **П''** – податок на недовикористання грошей, який сплачують споживачі благ; **ОП** – отримання безвідсоткової позики; **ПП** – повернення позики; **Г₀** – гроші в обігу; **Г₁** – «Технічні гроші» (буфер); **Г₂** – гроші Національного банку

Збільшувати перманентно грошову масу немає ніякої потреби. Але треба збільшувати швидкість її обігу. Інтенсивний шлях розвитку завжди ефективніший, ніж екстенсивний. Інтенсивний шлях розвитку, у тому числі, полягає у постійному зниженні цін на товари, а не у перманентному підвищенні заробітної плати. Людина повинна, умовно, за одну й ту саму заробітну плату мати можливість купувати все більше і більше товарів.

При дотриманні вказаних принципів, макроекономічна система починає функціонувати стабільно і без криз, при цьому відсутня інфляція. Через те, що усунуто основні протиріччя між елементами системи, продуктивність її набагато зростає. Усі, хто хоче в цьому переконатись, можуть самостійно провести подібний імітаційний експеримент. Автор уже багато років стоїть на цих позиціях і абсолютно впевнений у правильності цих рішень. Чому ж ці рішення ніхто не запроваджує на практиці? А тому що існує сильне лобі з боку світових фінансових структур. Їх влаштовує сьогоднішній стан справ; схеми, які вони самі придумали та впровадили, дозволяють їм збагачуватись найкращим чином. Те, що це все провокує постійні негативні явища, гальмує розвиток держави та впливає на добробут звичайних людей, їм мало цікавить. У них своя егоїстична мораль. Тому можна зробити висновок, що для вискоєфективного розвитку людства акцент має бути переміщений з економічних проблем на моральні, вирішення яких значно складніше [21, 59, 62].

Висновки

Таким чином, економічні вчення, що оперують такими хибними поняттями як «прибуток» тощо, є не науковими теоріями, а лише ідеологіями, які виражають та виправдовують інтереси певних світових фінансових груп впливу. Через такий підхід до економіки і виникають усі світові негаразди.

Порочна псевдоекономічна ідея, яка була покладена в основу всієї сучасної економічної теорії, полягає у появі при здійсненні торгових операцій, такої нібито категорії як «прибуток». Насправді, ніякий «прибуток» сам собою, навіть при здійсненні торгових операцій, не утворюється. Міф про

нього, і видимість його існування підтримуються за допомогою «друкарського верстата». Якщо його не «виготовляти», то його і не буде. Цей міф необхідний для виправдання фінансової емісії та створення алібі для власників приватного «приватного верстата», багатства яких, з погляду здорового глузду, перебивають вже всі допустимі межі. Категорія «прибуток» виконує не економічну, а, швидше за все, політичну функцію. Справа в тому, що «прибуток» не тільки зовсім не потрібен для розвитку економіки, саме він якраз і гальмує її розвиток. Його роль полягає у сприянні колосальному збагаченню олігархату, з одного боку, та створенні негативних умов, які заважають нормальному функціонуванню решти всього суспільства, з іншого боку. Проте сучасна економічна теорія обожає цю псевдонаукову категорію і вселяє людям важливість її отримання. І треба зазначити, що вона в цьому добре досягла успіху. Внаслідок чого люди не відчувають внутрішню підступну сутність «прибутку», а бачать лише зовнішню уявну його сторону, яка обіцяє нібито додаткові блага.

Дана ситуація в економіці нагадує ту, про яку говорив американський письменник Айзек Азімов: «Зробіть спочатку одне абсурдне припущення, а потім розвивайте подальшу ситуацію відповідно до звичайної логіки».

На наш погляд, будь-яка стаття на «фінансово-економічну» тему, яка виправдовує «прибуток» або «торгівлю грошима», є за своєю суттю антинауковою. Завдання науки полягає в тому, щоб давати об'єктивні знання про дійсність на користь всього суспільства, а не лише окремих його «привілейованих» членів. Наука має на меті вирішувати проблеми, які існують у кожній галузі. Вона є основою для подальшого розвитку та прогресу суспільства. Але відводити суспільство убік, граючи на боці олігархів, наука немає морального права. Хоча в суспільстві вже все давно продається і купується. Економічна теорія також внесла в це свій вагомий внесок.

Але для багатьох економістів, категорія «прибуток» — це «святе», заради чого, власне, і існує виробництво, і вся «фінансово-економічна» система. Тому феномен його існування ні в кого не викликає сумнівів.

Багато авторів звертають увагу на економічні моделі успішних країн, які завдяки реформам швидко досягли процвітання. Але тут треба пам'ятати, що модель завжди є вторинною, первинними є люди, які здійснюють реформи. Саме від них і залежить подальша доля країни. Були б гідні люди, котрі думають про розвиток держави, модель завжди знайшлася б. Дуже прикро, що в Україні так і не з'явилися свої Людвіги Ерхарди, Пан Чон Хі, Ден Сяопіні та Лі Куан Ю, а були випадкові люди, які зовсім не здатні щось зробити, не мали для цього потрібних здібностей, і тому не залишили сліду в економічній історії. Крім того, всі сучасні зарубіжні моделі, незважаючи на їхню відносну «успішність», є кризоутворювальними. Досвід, звичайно, треба переймати, але використовувати його треба на базі правильного «товарно-фінансового механізму».

Ми дуже багато говоримо про інноваційний розвиток економіки за рахунок розвитку науки і техніки, але нічого не говоримо про розвиток самої людини, який повинен йти попереду будь якого іншого розвитку. При цьому рівень моралі має знаходитися на першому місці. Якщо інтелект людини відповідає за «науково-технологічний» прогрес, то мораль відповідає за «морально-етичний» прогрес. Інтелектуально розвинені люди але з низьким рівнем моралі можуть завдати суспільству величезної шкоди. «Науково-технологічний» прогрес — це обопільно гострий клинок. Він може ошчасливити людство, а може стати джерелом лиха, якщо люди не навчаться керувати викликаним ним руйнівними силами. На думку автора, до інноваційного розвитку треба підходити дуже і дуже обережно. А максимальний опір треба робити на соціальний та моральний розвиток.

Безумовно, що питання розвитку інноваційної діяльності є важливою умовою побудови ефективної економіки, при цьому інновації мають бути спрямовані на благо людини, а не на шкоду їй. Багато сучасних «інноваційних технологій» призвели вже до того, що при достатку продуктів у магазинах, у ковбасі немає м'яса, у маслі — масла, у молоці — молока. В аптеках продаються тисячі ліків, які зовсім не лікують. І таких прикладів можна навести дуже багато.

Замість того, щоб направляти зусилля «науково-технологічного» прогресу на пошук дешевих, або навіть безкоштовних джерел енергії, так необхідних для країни, у вигляді термоядерного синтезу чи ефірної електрики, ми досі купуємо у олігархів бензин, газ, вугілля, електроенергію, ціни на які ще й постійно зростають.

Самі по собі «науково-технологічний» прогрес та «інноваційний розвиток», без «морально-етичного» прогресу людини, не мають ніякого сенсу. Якщо економіка і мораль будуть йти пліч-о-пліч між собою, то тільки тоді цей тандем зможе дати колосальний результат.

Зараз основна проблема «соціально-економічного» розвитку лежить навіть не в механізмі функціонування «товарно-фінансової» системи, хоча він абсолютно неправильний. Вона лежить у порочній сучасній ліберальній економіці, через яку відбувається трансмутация людини в гіршу сторону. Коли людина починає думати тільки про гроші, про багатство, про «прибутки», вона починає забувати, що існують інші, більш важливіші людські цінності, такі як чесність, доброта, взаємовиручка, мораль. Люди почали забувати «золоте правило» моральності. У багатьох людей почав розвиватися синдром «жаби-скарбнички».

Якщо раніше К. Маркс бачив основну суперечність між продуктивними силами суспільства і виробничими відносинами, то ми зараз бачимо протиріччя в невідповідності головного завдання духовної еволюції людського суспільства: підвищення рівня свідомості та вдосконалення людини, — торгово-виробничим відносинам у суспільстві, які, навпаки, сприяють духу споживацтва, користолюбству, жадібності, срібллюбству, скупості, ненажерливості, тобто всім тим хибним якостям, які суттєво гальмують розвиток людства і ніяк не сприяють його внутрішньому прогресу.

І справа зовсім не в тому, хто володіє власністю — держава чи «приватник», справа в рівні свідомості того, хто володіє, у його моральних якостях, для загальної вигоди чи для особистої наживи він використовує свою власність.

Основна «проблема економіки», як загалом і всього іншого, знаходиться зовсім не в економіці, а — в етиці. Етика є фундаментальним законом Всесвіту. Доки людство не зрозуміє дію «причинно-наслідкового» закону, заснованого на «морально-етичних» принципах, проблеми розвитку суспільства будуть стрімко множитися.

Таким чином, на шляху до створення високорозвинутого людського суспільства необхідно, насамперед, використовувати безкризовий високоефективний «товарно-грошовий» механізм, а в другу чергу, використовувати інноваційні рішення, які мають базуватись на цілому комплексі заходів, пов'язаних із розвитком освіти, науки та техніки. І все це паралельно має супроводжуватись максимальним розвитком духовності та підвищенням рівня свідомості людей, на основі загального гуманізму та «морально-етичного» прогресу.

За будь-якому іншому напрямі розвитку, окрім людського розвитку, суспільство згодом прийде до занепаду. Знайти правильну модель розвитку в «технічному» плані, ще далеко не достатньо для того, щоб побудувати високорозвинене людське суспільство. Потрібні ще культурний, моральний, етичний розвитку, і, особливо, важливі шляхи їх реалізації...

MYAMLIN V. V.

Doctor of Technical Sciences, Senior Researcher, Professor of the Department «Management and operation of rolling stock», Ukrainian State University of Science and Technologies, e-mail: vladislavmyamlin7@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8008-9097

ANALYSIS OF THE PROPOSED MODELS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE FROM THE POSITION OF A SYSTEMIC APPROACH

The purpose of the research is to increase the socio-economic development of society by searching for the most effective development models among the proposed ones, and by developing our own scientific principles for the functioning of the macroeconomic system. **The methodology** consists of using a systems approach and simulation modeling to analyze various models. **Results.** Based on a systematic approach, a critical analysis of the proposed models of socio-economic development of Ukraine was conducted, their positive and negative aspects were identified. Taking into account the analysis, an author's model of socio-economic development was proposed. **The scientific novelty** lies in the fact that for the first time, the methodology of a new scientific worldview has been adopted to develop the principles of socio-economic development of the state. At the same time, scientifically based principles and rules of the functioning of the macroeconomic system, completely different from existing economic models, were used. The main principle for economic science should be the understanding of human development as the main goal of planetary evolution, and not as a means for the production and consumption of material goods. Priority should be

given not to “scientific and technological” progress, but to “moral and ethical” progress. The macroeconomic system should be based on the basic laws of nature, and not on invented artificial categories. Therefore, the new model does not contain such pseudo-economic categories as “profit”, “interest” and “rent”, which do not correspond to the basic principles of humanism and moral and ethical progress. The price of a product is determined according to other rules, and a fundamentally new and very simple taxation system is proposed. The conceptual and terminological apparatus has been further developed, allowing the formation of the appropriate theoretical and methodological foundations of the system of highly efficient functioning of the national economy. **Practical significance.** The transition to the macroeconomic model proposed by the author will allow us to permanently get rid of such negative economic phenomena as crisis, inflation, unemployment, budget deficit, etc., to maximally accelerate the development of society, and to increase the annual economic effect by at least several trillion hryvnias.

Keywords: economic model; system approach; macroeconomics; national economy; highly efficient economy; simulation modeling of the economy, innovative economy

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша О. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення. *Економіст*. 2005. № 6. С. 28-32.
2. Бакаєв О. О., Гриценко В. І., Бажан Л. І., Бакаєв Л. О., Бобер К. А. Економіко-математичні моделі економічного зростання. Київ : Наукова думка, 2005. 189 с.
3. Безчасний Л., Мельник В. Інноваційна модель економічного розвитку України. *Журнал Європейської економіки*. 2003. Том 2 (№ 3). С. 303–315.
4. Белецький В. М., Бакуменко В. Д. Моделювання макроекономічних процесів: Монографія. Київ : УАДУ при Президентові України, 1998. 320 с.
5. Борейко В. Про забезпечення прискореного розвитку економіки України. *Економіка України*. 2005. № 8 (525). С. 20-24.
6. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік. *Економіка України*. 2010. № 6. С. 67-78.
7. Бураковський І. У пошуках моделі економічного розвитку. *Українська державність у ХХ столітті (Історико-політологічний аналіз)*. Київ : Політична думка, 1996.
8. Бурик З. М. Розробка концепції сталого розвитку України — теорія та складові. № 8 (26). vol. 2. August 2018. С. 39–49. URL: <https://ws-conference.com/webofsholar> (дата звернення 05.12.25).
9. Бурлай Т. В. Риски формування моделі асоціального государства в Україні. *Научный журнал «Экономика Украины»*. 2015. № 6. С. 92-97.
10. Бусленко Н. П. Моделирование сложных систем. Москва : «Наука», 1978. 400 с.
11. Власов М. П., Шимко П. Д. Моделирование экономических процессов. Ростов-на-Дону : Феникс, 2005. 409 с.
12. Гальчинський А., Львович С. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України. *Економіка України*. 2013. № 6. С. 4-11.
13. Гарник О. А. Формування ефективної інноваційної моделі розвитку економіки України. *Економічні горизонти*. 2018. № 2 (5). С. 12–19.
14. Геєць В. М., Гриценко А. А. Вихід з кризи (Роздуми над актуальним у зв'язку з прочитаним). *Економіка України*. 2013. № 6 (619). С. 4–19.
15. Геєць В. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України. *Економіка України*. 2010. № 3. (580). С. 4-20.
16. Геєць В. М. Преодоление квазырыночности — путь к инвестиционно-ориентированной модели экономического роста. *Економіка України*. 2015. № 6. С. 4-18.
17. Геєць В. Характер перехідних процесів до економіки знань. *Економіка України*. 2004. № 4. С. 4-14. № 5. С. 4-13.
18. Головня О., Кінаш І. Особливості побудови моделі соціально орієнтованої національної економіки. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. 2020. № 7 (26). С. 48–55.
19. Горбаченко С. А. Перспектива впровадження моделі інноваційного розвитку економіки України. *Вісник соц.-економ. дослід.* Одеса : Одеський нац. економ. ун-т. 2021. № 1(76) С. 9-20.
20. Гриценко А. Українське економічне диво, або Куди ведуть реформи? *Дзеркало тижня*. 2016. № 22. С. 7.
21. Гросфілер Г. Градієнтна економіка – нова економічна модель України. URL: <https://postup.org.ua/novyny-i-publikatsii/57-gradientna-ekonomika-nova-ekonomichna-model-ukrayni> (дата звернення 25.11.2025).
22. Гурарий Л. А., Мямлин В. В. Этика как фундаментальный закон мироздания. *Modern research in science and education*. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference (April 4-6, 2024) VoScience Publisher, Chicago, USA. 2024. Pp. 371-383.

23. Дикань В. Л. Концепція інноваційного розвитку економіки України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 52. С. 9-20.
24. Дикань В. Л. Українська модель економічної системи як нова концепція розвитку національної економіки. *Вісник економіки і промисловості*. № 44. 2013. С. 11–17.
25. Егоров И. Ю. Инновационная Украина – 2020: основные положения национального доклада. *Экономика Украины*. 2015. № 9. С. 4-18.
26. Ещенко П. С. Реформирование институтов и экономических структур – веление времени. Научный журнал «Экономика Украины». 2015. № 6 (635). С. 66-69.
27. Жаліло Я. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. Київ : НІСД, 2009. 336 с.
28. Зверяков М. І. Про зміну моделі економічного розвитку. *Науковий журнал «Економіка України»*. 2015. № 6 (643). С. 41-49.
29. Зверяков М. І. Створення керованої моделі прискореного розвитку на неоіндустріальній основі. *Економіка України*. 2025. № 12 (769). С. 3-19.
30. Зверяков М. І. Теоретична парадигма сталого розвитку та українські реалії. *Економіка України*. 2018. № 10 (683). С. 10-31.
31. Зверяков М. І. Формування моделі економічного розвитку в нових історичних реаліях. *Економіка України*. 2022. № 8 (729). С. 3–19.
32. Загурський В. Ф. Державно-інституційне забезпечення інноваційної моделі економіки. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2 (104). С. 144-149.
33. Захаркін О. О. Інноваційна модель розвитку економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Ч. 2. С. 177–179.
34. Захарченко В. Модель украинского экономического чуда: типологические черты. *Экономическая теория*. 2018. № 1. С. 45-58.
35. Зубик С. П. Накопичувальне пенсійне забезпечення як фактор розвитку економіки. *Економіка України*. 2018. № 11-12 (684-685). С. 71-81.
36. Ілюхіна В. В. Проблема впровадження інноваційної моделі розвитку України. Научный часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. *Сер. 18. Економіка і право*. 2015. Вип. 27. С. 27–34.
37. Казакова Л. О., Шпонтак В. С. Інновації як засіб економічного розвитку держави та їхній вплив на формування світового господарства. *Наук. вісник Ужгородського нац. ун-ту*. 2021. Вип. 40. С. 42-47.
38. Карп'юк О. П. Національні моделі стимулювання інноваційного розвитку. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 3 (28). С. 46–50.
39. Квач Я. П. Про шляхи подолання кризи української економіки. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 3 (19). С. 6-11.
40. Кінаш І. П. Сталий розвиток як парадигма суспільного зростання. Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки. 2012. № 1. С. 5-9.
41. Кірнос І. Передумови вибору національної моделі соціально-економічного розвитку. *Економіст*. 2011. № 11. С. 30–33.
42. Козаченко Р. П. Трансформація соціально-економічної моделі розвитку України: параметри, умови і перспективи. *Ефективна економіка*. 2014. № 9.
43. Ковтонюк К. В. Формування нової моделі економічного розвитку України. *Вчені записки*. Київ : Вищий навчальний заклад Університет економіки та права «Крок», 2014. Вип. 37. С. 32–38.
44. Козлова А. І. Інноваційна модель розвитку економіки України: міжнародні пріоритети. С. 125-129. Lviv Polytechnic National University/ <http://ena.lp.edu.ua>.
45. Кистерский Л. Л. Экономическая этика для преодоления кризиса. Научный журнал «Экономика Украины». 2015. № 6. С. 98-100.
46. Кришовський В. Л., Білик А. І., Воробйова Л. Д. Концепція ефективної та справедливої саморегулюючої соціально-економічної системи. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 13 (53). С. 15–23.
47. Криштоф Н. С. Трансформація економічної моделі розвитку як науково-практична проблема державного управління. *Державне управління: теорія та практика*. 2015. № 1. С. 4-11.
48. Кушнерик В. В. Інформаційна економіка як сучасний шлях інноваційного розвитку країни. *Наук. вісн. Чернівецького у-ту*. 2012. Вип. 592. Економіка. С. 30-33.
49. Манцуров І. Г. Інклюзивний розвиток як основа протидії глобальним викликам сьогодення. *Економіка України*. 2018. № 10 (683). С. 71-87.
50. Марчук Л. П. Зарубіжні моделі інноваційного розвитку економіки: вибір для наслідування. *Економіка і регіон*. 2011. № 2 (29). С. 200–204.
51. Мейш А. В., Матвійчук О. В. Моделі та типи національних економік. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 4. Том 1. С. 132–135.
52. Микитенко В. В., Ладонько Л. С. Оптимізаційні моделі макроекономічного регулювання інноваційних

- процесів на різних рівнях управління промисловістю. *Ефективна економіка*. 2009. № 2.
53. Михайловська О. «Європейський парадокс» інноваційного розвитку: уроки для України. *Економіка України*. 2006. № 9. С. 80-85.
54. Мініна О. В., Дерій Ж. В., Шадура-Никипорець Н. Т. Нова модель економіки України: пошук оптимального вектора післявоєнного розвитку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 1 (37). С. 34-44.
55. Мороз П. Добробут України — у розвитку та активізації винахідництва. *Економіка України*. 2004. № 6. С. 51-56.
56. Москаленко А. Н. Социальная ориентация политики и возможности опережающего экономического развития Украины. Научный журнал «Экономика Украины». 2015. № 6. С. 82-91.
57. Музичук І. В. Критерії класифікації моделей соціально орієнтованої ринкової економіки. *Економіка*. 2010. Вип 10. С. 29-35. Серія 18. *Економіка та право*.
58. Мямлін В. В. Демаркація між науковою і псевдонауковою економіками: необхідно відкинути хрестистську складову. *Review of transport economics and management*, 2024, Iss. 11(27). Pp. 39–49. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2024/309747>.
59. Мямлін В. В. Моделі національних економічних систем найбільш успішних країн світу: критичний аналіз та висновки. *Review of transport economics and management*. 2023, Iss. 10 (26). Pp. 307–322. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/296401>.
60. Мямлін В. В. До питання про недопустимість відставання морально-етичного прогресу від науково-технологічного прогресу. *Innovative development of science, technology and education*. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2023. Pp. 553-565.
61. Мямлін В. В. К вопросу о ложных категориях в экономической науке. *Science and education: problems, prospects and innovations*. Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2021. Pp. 738-747.
62. Мямлін, В. В. Основні принципи функціонування безкризової високоефективної економіки, підтвержені результатами імітаційного моделювання. *International experience in scientific research*. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Chicago, USA. 2025. Pp. 723–735.
63. Мямлін В. В. Рівень розвитку свідомості людини як основний показник соціально-економічного розвитку держави. *Topical aspects of modern scientific research*. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2024. Pp. 552-563.
64. Мямлін В. В. Соціально-економічна модель високоморальної та високоефективної країни: утопія чи можлива реальність?! *Review of transport economics and management*, 2024, Iss. 12 (28). Pp. 240–255. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2024/328221>.
65. Мямлін В. В. Сучасна парадигма соціально-економічного розвитку: якою вона має бути? Наука та прогрес транспорту, 2022. № 3–4 (99–100). С. 14–24. DOI: <https://doi.org/10.15802/stp2022/275707>.
66. Мямлін В. В. Теоретико-методологічні основи формування принципів функціонування безінфляційної високоефективної макроекономічної системи на базі концепції нового космічного світогляду. *Review of transport economics and management*, 2025, Iss. 13 (29). Pp. 165–185. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2025/339652>.
67. Мямлін В. В. Товарно-грошові потоки та макроекономічна рівновага в умовах моделі високоефективної національної економіки. *Review of transport economics and management*, 2023, Iss. 9(25). Pp. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/280728>.
68. Мямлин В. В., Мямлин С. В. Основные принципы самодостаточной макроэкономической модели государства. *Розвиток економічної науки на сучасному етапі: Матер. наук.-прак. інтернет-конф. економічного спрямування*. (Тернопіль, 28 листопада 2017 р.). Тернопіль, 2017. С. 114–118.
69. Національна парадигма сталого розвитку України / за ред. Б. Є. Патона. Київ : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії України». 2016. 72 с.
70. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. Затверджено постановою КМУ від 3 березня 2021 р. № 179.
71. Національні моделі економічних систем: навч. посіб. / О. О. Беляєв (кер. кол. авт.), А. С. Бебело, В. І. Кириленко, В. І. Сацук та ін. Київ : КНЕУ, 2010. 319 с.
72. Нечипорук К. О., Русин В. І. Сучасні моделі інноваційної політики країн світу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнар. економ. відноси та світове господарство*. 2022. Вип. 45. С. 53–57.
73. Никитенко П. Ноосферний підхід до формування антикризової моделі життєдіяльності Беларусі, Росії та України. *Економіка України*. 2010. № 3 (580). С. 21–26.
74. Новицький В. Імперативи інноваційного розвитку. *Економіка України*. 2007. № 2. С. 45-52.

75. Николаев В. И., Брук В. М. Системотехника: методы и приложения. Ленинград : Машиностроение, 1985. 199 с.
76. Паньков О. Б. Моделі економічного зростання як база дослідження інвестиційної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 10.
77. Перегудов Ф. И., Тарасенко Ф. П. Введение в системный анализ. Москва : Высшая школа, 1989. 367 с.
78. Проданова Л. В пошуках моделі зростання і розвитку економіки. *Світ фінансів*. 2008. № 1 (14). С. 72–80.
79. Прокопенко М. В., Деділова Т. В., Нестеренко В. Ю. Головні методологічні аспекти моделювання соціальних систем національної економіки. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва*. 2023. № 2 (31). С. 170-180.
80. Прокопенко М. В., Нестеренко В. Ю., Тімов О. О. Макроекономічне економіко-математичне моделювання поточного стану національної економіки держави. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. ХНАДУ. 2023. № 2 (31). С. 161-169.
81. Пушак В. Я., Горбаль Н. І. Інновації як чинник підвищення конкурентноспроможності України. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 1 (38). С. 131-137.
82. Романченко В. Б. Сучасна соціально-економічна модель України: її головні ознаки, результати впровадження, доцільність змінення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 144–150.
83. Рудь Ю. Л. Всеосяжний розвиток як нова модель економічного розвитку національної економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13-1. С. 237–244.
84. Савельєв Є., Куриляк В. Нова економіка і моделі її формування в Україні. *Журнал Європейської економіки*. 2002. № 4. С. 25–37.
85. Сапич В. І., Сапич Н. М. Становлення національної моделі економічного розвитку України. *Механізм регулювання економіки*. 2013. № 1. С. 78–87.
86. Семикіна М. В. Дмитришин Б. В. Методологічні аспекти наукового дослідження розвитку соціально-економічних систем в умовах глобалізації. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2024. Вип. 12 (45). С. 68–80.
87. Соскін О. Визначення національної економічної моделі України: порівняльний аналіз можливих альтернатив. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 1 (103). С. 3–12.
88. Соскін О. І. Модель розвитку економіки та бізнес-середовища: логіка змін в умовах євроінтеграції: зб. *Матер. V Міжнар. наук.-практ. конф., 10 жовтня 2014 р.* Київ : КНЕУ, 2014. С. 43-48.
89. Соскін О. І. Народний капіталізм: економічна модель для України: монографія. Київ : Вид-во «СТ-Друк», 2014. 404 с.
90. Соскін О. І. Трансформація інтегративної моделі України в контексті швейцарського досвіду. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. № 6 (121). С. 7-12.
91. Соскін О. Формування інституціональної основи економічної моделі України. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 2 (27). С. 53-60.
92. Старченко Г. В. Інноваційна модель розвитку економіки України: проектно-орієнтований підхід. *Ефективна економіка*. 2019. № 8.
93. Старченко Г. В. Модель-орієнтованого управління інноваційним розвитком національної економіки. *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 34–38.
94. Стратегії розвитку соціально-економічних систем. Курс лекцій. Укладач С. О. Тульчинська. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2024. 139 с.
95. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / Авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін. Київ : ІВЦ Держкомстату України, 2004. 416 с.
96. Тимошенко М. В. Аналіз факторів моделі розвитку національної економіки. Зб. наук. праць ДДФА. 2012. № 1. С. 27-36.
97. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи). Інститут економічного прогнозування / за ред. академіка НАН України В. М. Геєця. Київ : Логос, 1999. 500 с.
98. Тридцять років незалежності України: соціально-економічні підсумки та стратегічні візії майбутнього: аналітична доповідь / за наук. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2021. 324 с.
99. *Утвердження інноваційної моделі розвитку економіки України*. Матеріали конференції / за ред. А. С. Гальчинського, А. М. Гуржія, М. З. Згуровського, В. С. Новицького. Київ : НТТУ «КПІ», 2003. 32 с.
100. Ушкаренко Ю. Соціально-економічні передумови сталого розвитку національної економіки в умовах глобалізації. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2023. Вип. 47. С. 5-10. (сер. Економічні науки).
101. Федулова Л. Технологічний розвиток економіки. *Економіка України*. 2006. № 6. С. 4-11.
102. Формування моделі економічного розвитку України у післякризовому світі: аналіт. доп. / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська та ін. Київ : НІСД. 2014. 116 с. (сер. «Економіка», вип. 14).

103. Формування та реалізація інноваційної соціально орієнтованої моделі розвитку територій в Україні: монографія / О. Ю. Бобровська, Т. О. Савостенко, О. В. Каховська та ін.; за заг. Ред. О. Ю. Бобровської та Т. О. Савостенко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ. 2016. 124 с.
104. Циганов С. А., Сизоненко В. О. Інноваційна модернізація економіки як основа реалізації національних економічних інтересів. *Вісник Дніпропетровського університету. Сер. «Менеджмент інновацій»*. 2015. Вип. 4. С. 101-108.
105. Червяков І. М. Економічний розвиток, економічне зростання і фактори, які стримують економічне зростання України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 6. С. 99-102.
106. Чухно А. Актуальні проблеми стратегії економічного і соціального розвитку на сучасному етапі. *Економіка України*. 2004. № 4. С. 15-23. № 5. С. 14-23.
107. Шарко М. Модель формування національної інноваційної системи України. *Економіка України*. 2005. № 8. С. 25-30.
108. Швець А. І. Циркулярна економіка як нова модель розвитку економіки України в процесі євроінтеграції. *Економічний вісник*. 2022. № 1. С. 43-49.
109. Шнипко О. С. Інноваційна модель економічного розвитку України: екологічна детермінованість. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 20. С. 4-6.
110. Штулер І. Ю., Овечкіна О. А., Лаухіна Л. М. Методологічні засади розробки теоретичних моделей економічної реальності в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2022. № 4 (250). С. 18–27.
111. Юрчишена Л. В. Формування трансформаційної моделі економічного розвитку України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 7-8 (320-321).
112. Яременко О. Л. Суперечливий вплив інституційних реформ на функціонуванням економіки. *Економіка України*. 2018. № 11-12 (684-685). С. 3-18.
113. Яхно Т. П. Підходи до формування моделі соціально-економічного розвитку національної економіки України. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*. 2018. Вип. 4 (132). С. 3-9.

REFERENCES

1. Amosha, O. (2005). Innovatsiyni shliakh rozvytku Ukrainy: problemy ta rishennia. *Ekonomist*. № 6. Pp. 28-32. [in Ukrainian].
2. Bakaiev, O. O., Hrytsenko, V. I., Bazhan, L. I., Bakaiev, L. O., & Bober, K. A. (2005). Ekonomiko-matematychni modeli ekonomichnoho zrostannia. Kyiv : Naukova dumka. 189 p. [in Ukrainian].
3. Bezchasnyi, L., & Melnyk, V. Innovatsiina model ekonomichnoho rozvytku Ukrainy. (2003). *Zhurnal Yevropeiskoi ekonomiky*. Tom 2 (№ 3). С. 303–315. [in Ukrainian].
4. Beletskyi, V. M., & Bakumenko, V. D. (1998). Modeliuvannia makroekonomichnykh protsesiv: Monohrafiia. Kyiv : UADU pry Prezydentovi Ukrainy. 320 с. [in Ukrainian].
5. Boreiko, V. Pro zabezpechennia pryskorenoho rozvytku ekonomiky Ukrainy. (2005). *Ekonomika Ukrainy*. № 8 (525). С. 20-24. [in Ukrainian].
6. Budkin, V. Innovatsiina model rozvytku natsionalnykh ekonomik. (2010). *Ekonomika Ukrainy*. № 6. Pp. 67-78. [in Ukrainian].
7. Burakovskiy, I. U poshukakh modeli ekonomichnoho rozvytku. Ukrainska derzhavnist u KhKh stolitti (Istoryko-politolohichni analiz). (1996). Kyiv : Politychna dumka. [in Ukrainian].
8. Buryk, Z. M. Rozrobka kontseptsii staloho rozvytku Ukrainy — teoriia ta skladovi. (2018). № 8 (26). vol. 2. August. Pp. 39–49. URL: <https://ws-conference.com/webofsholar> (data zvernennia 05.12.25). [in Ukrainian].
9. Burlai T. V. Riski formirovaniya modeli asotsialnogo gosudarstva v Ukraine. (2015). *Nauchnii zhurnal «Ekonomika Ukraini»*. № 6. С. 92-97. [in Russian].
10. Buslenko, N. P. (1978). Modelirovanie slozhnykh sistem. Moskva : «Nauka». 400 с. [in Russian].
11. Vlasov, M. P., & Shimko, P. D. Modelirovanie ekonomicheskikh protsessov. (2005). Rostov-na-Donu : Feniks». 409 с. [in Russian].
12. Halchynskiy, A., & Lovochkyn, S. (2013). Stanovlennia investytsiinoi modeli ekonomichnoho zrostannia Ukrainy. *Ekonomika Ukrainy*. № 6. С. 4-11. [in Ukrainian].
13. Harnyk, O. A. Formuvannia efektyvnoi innovatsiinoi modeli rozvytku ekonomiky Ukrainy. (2018). *Ekonomichni horyzonty*. № 2 (5). С. 12–19. [in Ukrainian].
14. Geets, V. M., & Hrytsenko, A. A. Vykhid z kryzy (Rozdumy nad aktualnym u zviazku z prochytanym). (2013). *Ekonomika Ukrainy*. № 6 (619). С. 4–19. [in Ukrainian].
14. Geets, V. Liberalno-demokratychni zasady: kurs na modernizatsiiu Ukrainy. (2010). *Ekonomika Ukrainy*. № 3 (580). С. 4-20. [in Ukrainian].
15. Geets, V. M. Preodolenie kvazirinochnosti — put k investitsionno-orientirovannoi modeli ekonomicheskogo rosta. (2015). *Ekonomika Ukrainy*. № 6. S. 4-18.
16. Geets, V. Kharakter perekhidnykh protsesiv do ekonomiky znan. (2004). *Ekonomika Ukrainy*. № 4. С. 4-14. № 5. С. 4-13. [in Ukrainian].

17. Holovnia, O., & Kinash, I. Osoblyvosti pobudovy modeli sotsialno oriientovanoi natsionalnoi ekonomiky. (2020). *Ekonomika pryrodokorystuvannia i stalyyi rozvytok*. № 7 (26). C. 48–55. [in Ukrainian].
18. Horbachenko, S. A. Perspektyva vprovadzhennia modeli innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy. (2021). *Visnyk sots.-ekonom. doslid. Odesa* : Odeskyi nats. ekonom. un-t. № 1(76) C. 9-20. [in Ukrainian].
19. Hrytsenko, A. Ukrainske ekonomichne dyvo, abo Kudy vedut reformy? (2016). *Dzerkalo tyzhnia*. № 22. C. 7. [in Ukrainian].
20. Hrosfiler, H. Hradiientna ekonomika – nova ekonomichna model Ukrainy. URL: <https://postup.org.ua/novyny-i-publikatsii/57-gradientna-ekonomika-nova-ekonomichna-model-ukraini> (data zvernennia 25.11.2025). [in Ukrainian].
21. Gurarii, L. A., & Myamlin, V. V. Etika kak fundamentalnii zakon mirozdaniya. (2024). *Modern research in science and education*. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference (April 4-6, 2024) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2024. Pp. 371-383. [in Russian].
22. Dykan, V. L. Kontseptsiiia innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy. (2015.) *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. № 52. P. 9-20. [in Ukrainian].
23. Dykan, V. L. Ukrainska model ekonomichnoi systemy yak nova kontseptsiiia rozvytku natsionalnoi ekonomiky. (2013). *Visnyk ekonomiky i promyslovosti*. № 44. Pp. 11–17. [in Ukrainian].
24. Yegorov, I. Yu. Innovatsionnaya Ukraina – 2020: osnovnie polozheniya natsionalnogo doklada. (2015). *Ekonomika Ukrainy*. № 9. Pp. 4-18. [in Russian].
25. Yeshchenko, P. S. Reformirovanie institutov i ekonomicheskikh struktur – velenie vremeni. (2015). *Nauchnii zhurnal «Ekonomika Ukrainy»*. № 6 (635). Pp. 66-69. [in Russian].
26. Zhalilo, Ya. Teoriia ta praktyka formuvannia efektyvnoi ekonomichnoi stratehii derzhavy: monohrafiia. (2009). Kyiv : NISD, 336 p. [in Ukrainian].
27. Zvieriakov, M. I. Pro zminu modeli ekonomichnogo rozvytku. (2015). *Naukovyi zhurnal «Ekonomika Ukrainy»*. № 6 (643). C. 41-49. [in Ukrainian].
28. Zvieriakov, M. I. Stvorennia kerovanoi modeli pryskorenoho rozvytku na neoindustrialnii osnovi. (2025). *Ekonomika Ukrainy*. № 12 (769). Pp. 3-19. [in Ukrainian].
29. Zvieriakov, M. I. Teoretychna paradyhma staloho rozvytku ta ukrainski realii. (2018). *Ekonomika Ukrainy*. № 10 (683). Pp. 10-31. [in Ukrainian].
30. Zvieriakov, M. I. Formuvannia modeli ekonomichnogo rozvytku v novykh istorychnykh realiiakh. (2022). *Ekonomika Ukrainy*. № 8 (729). Pp. 3–19. [in Ukrainian].
31. Zahurskyi, V. F. Derzhavno-instytutsiine zabezpechennia innovatsiinoyi modeli ekonomiky. (2023). *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*. № 2 (104). Pp. 144-149. [in Ukrainian].
32. Zakharkin, O. O. Innovatsiina model rozvytku ekonomiky. (2014). *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*. Vyp. 5. Ch. 2. Pp. 177–179. [in Ukrainian].
33. Zakharchenko, V. Model ukrainskogo ekonomicheskogo chuda: tipologicheskie cherti. (2018). *Ekonomicheskaya teoriya*. № 1. Pp. 45-58. [in Russian].
34. Zubyk, S. P. Nakopychuvane pensiine zabezpechennia yak faktor rozvytku ekonomiky. (2018). *Ekonomika Ukrainy*. № 11-12 (684-685). Pp. 71-81. [in Ukrainian].
35. Iliukhina, V. V. Problema vprovadzhennia innovatsiinoyi modeli rozvytku Ukrainy. (2015). *Naukovyi chasopys NPU ymeni M. P. Drahomanova*. Ser. 18. *Ekonomika i pravo*. Vyp. 27. Pp. 27–34. [in Ukrainian].
36. Kazakova, L. O., & Shpontak V. S. Innovatsii yak zasib ekonomichnogo rozvytku derzhavy ta yikhunii vplyv na formuvannia svitovoho hospodarstva. (2021). *Nauk. visnyk Uzhhorodskoho nats. un-tu*. Vyp. 40. C. 42-47. [in Ukrainian].
37. Karpiuk, O. P. Natsionalni modeli stymuliuвання innovatsiinoho rozvytku. (2013). *Stratehichni priorityety*. № 3 (28). Pp. 46–50. [in Ukrainian].
38. Kvach, Ya. P. Pro shliakhy podolannia kryzy ukrainskoi ekonomiky. (2015). *Ekonomika: realii chasu*. № 3 (19). Pp. 6-11. [in Ukrainian].
39. Kinash, I. P. Stalyyi rozvytok yak paradyhma suspilnogo zrostannia. (2012). *Visnyk Dnipropetrovskoi derzhavnoi finansovoi akademii: Ekonomichni nauky*. № 1. Pp. 5-9. [in Ukrainian].
40. Kirnos, I. Peredumovy vyboru natsionalnoi modeli sotsialno-ekonomichnogo rozvytku. *Ekonomist*. 2011. № 11. C. 30–33. [in Ukrainian].
41. Kozachenko, R. P. Transformatsiia sotsialno-ekonomichnoi modeli rozvytku Ukrainy: parametry, umovy i perspektyvy. (2014). *Efektivna ekonomika*. № 9. [in Ukrainian].
42. Kovtoniuk, K. V. Formuvannia novoi modeli ekonomichnogo rozvytku Ukrainy. (2014). *Vcheni zapysky*. Kyiv : Vyshchyi navchalnyi zaklad Universytet ekonomiky ta prava «Krok». Vyp. 37. Pp. 32–38. [in Ukrainian].
43. Kozlova, A. I. Innovatsiina model rozvytku ekonomiky Ukrainy: mizhnarodni priorityety. (2012). Pp. 125-129. Lviv Polytechnic National University/ <http://ena.lp.edu.ua>. [in Ukrainian].
44. Kisterskii, L. L. Ekonomicheskaya etika dlya preodoleniya krizisa. (2015). *Nauchnii zhurnal «Ekonomika Ukrainy»*. № 6. Pp. 98-100. [in Russian].
45. Kryshovskiy, V. L., Bilyk, A I., & Vorobiova, L. D. Kontseptsiiia efektyvnoi ta spravedlyvoi samorehuliuuchoi

- sotsialno-ekonomichnoi systemy. (2018). *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka»*. № 13 (53). Pp. 15–23. [in Ukrainian].
46. Kryshstof, N. S. Transformatsiia ekonomichnoi modeli rozvytku yak naukovo-praktychna problema derzhavnogo upravlinnia. (2015). *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. № 1. Pp. 4-11. [in Ukrainian].
47. Kushneryk, V. V. Informatsiina ekonomika yak suchasnyi shliakh innovatsiinoho rozvytku krainy. (2012). *Nauk. visn. Chernivetskoho u-tu*. Vyp. 592. *Ekonomika*. Pp. 30-33. [in Ukrainian].
48. Mantsurov, I. H. Inkluzyvnyi rozvytok yak osnova protyidii hlobalnym vyklykam sohodennia. (2018). *Ekonomika Ukrainy*. № 10 (683). C. 71-87. [in Ukrainian].
49. Marchuk, L. P. Zarubizhni modeli innovatsiinoho rozvytku ekonomiky: vybir dlia nasliduvannia. (2011). *Ekonomika i rehion*. № 2 (29). Pp. 200–204. [in Ukrainian].
50. Meish, A. V., & Matviichuk, O. V. Modeli ta typy natsionalnykh ekonomik. (2019). *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu*. № 4. Tom 1. Pp. 132–135. [in Ukrainian].
51. Mykytenko, V. V., & Ladonko, L. S. Optymizatsiini modeli makroekonomichnogo rehuliuвання innovatsiinykh protsessiv na riznykh rivniakh upravlinnia promyslovistiu. (2009). *Efektivna ekonomika*. № 2. [in Ukrainian].
52. Mykhailovska, O. «Ievropeyskyi paradoks» innovatsiinoho rozvytku: uroky dlia Ukrainy. (2006). *Ekonomika Ukrainy*. № 9. Pp. 80-85. [in Ukrainian].
53. Minina, O. V., Derii, Zh. V., & Shadura-Nykyporets, N. T. Nova model ekonomiky Ukrainy: poshuk optimalnogo vektora pislivoiennoho rozvytku. (2024). *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*. № 1 (37). Pp. 34-44. [in Ukrainian].
54. Moroz, P. Dobrobut Ukrainy — u rozvytku ta aktyvizatsii vynakhidnytstva. (2004). *Ekonomika Ukrainy*. № 6. Pp. 51-56. [in Ukrainian].
55. Moskalenko, A. N. Sotsialnaya orientatsiya politiki i vozmozhnosti operezhayushchego ekonomicheskogo razvitiya Ukraini. (2015). *Nauchnyi zhurnal «Ekonomika Ukraini»*. № 6. Pp. 82-91. [in Ukrainian].
56. Muzychuk, I. V. Kryterii klasyfikatsii modelei sotsialno oriientovanoi rynkovoii ekonomiky. (2010). *Ekonomika*. Vyp 10. Pp. 29-35. *Seriia 18. Ekonomika ta pravo*. [in Ukrainian].
57. Myamlin, V. V. Demarkatsiia mizh naukovoii i psevdonaukovoii ekonomikamy: neobkhidno vidkynuty khrematystysku skladovu. (2024). *Review of transport economics and management*. Iss. 11(27). Pp. 39–49. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2024/309747>. [in Ukrainian].
58. Myamlin, V. V. Modeli natsionalnykh ekonomichnykh system naibilsh uspishnykh krain svitu: krytychnyi analiz ta vysnovky. (2023). *Review of transport economics and management*. Iss. 10 (26). Pp. 307–322. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/296401>. [in Ukrainian].
59. Myamlin, V. V. Do pytannia pro nedopustymist vidstavannia moralno-etychnoho prohresu vid naukovo-tekhnologichnogo prohresu. *Innovative development of science, technology and education*. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2023. Pp. 553-565. [in Ukrainian].
60. Myamlin, V. V. K voprosu o lozhnikh kategoriyakh v ekonomicheskoi nauke. (2021). *Science and education: problems, prospects and innovations*. Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. Pp. 738-747. [in Russian].
61. Myamlin, V. V. Osnovni pryntsyipy funktsionuvannia bezkryzovoi vysokoefektyvnoi ekonomiky, pidtverdzeni rezultatamy imitatsiinoho modeliuвання. (2025). *International experience in scientific research*. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Chicago, USA. Pp. 723–735. [in Ukrainian].
62. Myamlin, V. V. Riven rozvytku svidomosti liudyny yak osnovnyi pokaznyk sotsialno-ekonomichnoho rozvytku derzhavy. (2024). *Topical aspects of modern scientific research*. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. Pp. 552-563. [in Ukrainian].
63. Myamlin, V. V. Sotsialno-ekonomichna model vysokomoralnoi ta vysokoefektyvnoi krainy: utopiia chy mozhlyva realnist?! (2024). *Review of transport economics and management*, Iss. 12 (28). Pp. 240–255. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2024/328221>. [in Ukrainian].
64. Myamlin, V. V. Suchasna paradyhma sotsialno-ekonomichnoho rozvytku: yakoiu vona maie buty? (2022). *Nauka ta prohres transportu*. № 3–4 (99–100). Pp. 14–24. DOI: <https://doi.org/10.15802/stp2022/275707>. [in Ukrainian].
65. Myamlin, V. V. Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia pryntsyypiv funktsionuvannia bezinflatsiinoi vysokoefektyvnoi makroekonomichnoi systemy na bazi kontseptsii novoho kosmichnogo svitohliadu. (2025). *Review of transport economics and management*, Iss. 13 (29). Pp. 165–185. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2025/339652>. [in Ukrainian].
66. Myamlin, V. V. Tovarno-hroshovi potoky ta makroekonomichna rivnovaha v umovakh modeli vysokoefektyvnoi natsionalnoi ekonomiky. (2023). *Review of transport economics and management*. Iss. 9 (25). Pp. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/280728>. [in Ukrainian].
67. Myamlin, V. V., & Myamlin, S. V. Osnovnie printsipy samodostatochnoi makroekonomicheskoi modeli

- gosudarstva. (2017). *Rozvitok yekonomichnoi nauki na suchasnomu yetapi*: Mater. nauk.-prak. internet-konf. yekonomichnogo spryamuvannya. (Ternopil, 28 listopada 2017 r.). Ternopil. Pp. 114–118. [in Russian].
68. Natsionalna paradyhma staloho rozvytku Ukrainy / za red. B. Ye. Patona. (2016). Kyiv : Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannya ta staloho rozvytku Natsionalnoi akademii Ukrainy». 72 p. [in Ukrainian].
69. Natsionalna ekonomichna stratehiia na period do 2030 roku. (2021). Zatverdzheno postanovoiu KМУ vid 3 bereznia 2021 p. № 179. [in Ukrainian].
70. Natsionalni modeli ekonomichnykh system: navch. posib. / O. O. Bieliaiev (ker. kol. avt.), A. S. Bebelo, V. I. Kyrylenko, V. I. Satsyk ta in. (2010). Kyiv : KNEU. 319 p. [in Ukrainian].
71. Nechyporuk, K. O., & Rusyn, V. I. Suchasni modeli innovatsiinoi polityky krain svitu. (2022). *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Ser. Mizhnar. ekonom. vidnosy ta svitove hospodarstvo*. Vyp. 45. C. 53–57. [in Ukrainian].
72. Nykytenko, P. Noosfernyi pidkhid do formuvannya antykrizovoi modeli zhyttiediialnosti Belarusi, Rosii ta Ukrainy. (2010). *Ekonomika Ukrainy*. № 3 (580). Pp. 21–26. [in Ukrainian].
73. Novytskyi, V. Imperatyvy innovatsiinoho rozvytku. (2007). *Ekonomika Ukrainy*. № 2. Pp. 45-52. [in Ukrainian].
74. Nikolaev, V. I., & Bruk, V. M. Sistemotekhnika: metodi i prilozheniya. (1985). Leningrad : Mashinostroenie, 199 p. [in Russian].
75. Pankov, O. B. Modeli ekonomichnogo zrostannia yak baza doslidzhennia investytsiinoi diialnosti pidpriemstva. (2016). *Efektivna ekonomika*. № 10. [in Ukrainian].
76. (55). Peregudov, F. I., & Tarasenko, F. P. Vvedenie v sistemni analiz. (1989). Moskva : Visshaya shkola. 367 p. [in Russian].
77. Prodanova, L. V poshukakh modeli zrostannia i rozvytku ekonomiky. (2008). *Svit finansiv*. № 1 (14). Pp. 72–80. [in Ukrainian].
78. Prokopenko, M. V., Dedilova, T. V., & Nesterenko, V. Yu. Holovni metodolohichni aspekty modeliuvannya sotsialnykh system natsionalnoi ekonomiky. (2023). *Problemy ta perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva*. № 2 (31). Pp. 170-180. [in Ukrainian].
79. Prokopenko, M. V., Nesterenko, V. Yu., & Timrov, O. O. Makroekonomichne ekonomiko-matematychnie modeliuvannya potochnoho stanu natsionalnoi ekonomiky derzhavy. (2023). *Problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva*. KhNADU. № 2 (31). Pp. 161-169. [in Ukrainian].
80. Pushak, V. Ya., & Horbal, N. I., Innovatsii yak chynnyk pidvyshchennia konkurentnospromozhnosti Ukrainy. (2020). *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. № 1 (38). Pp. 131-137. [in Ukrainian].
81. Romanchenko, V. B. Suchasna sotsialno-ekonomichna model Ukrainy: yii holovni oznaky, rezultaty vprovadzhenia, dotsilnist zminennia. (2020). *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 23. Pp. 144–150. [in Ukrainian].
82. Rud, Yu. L. Vseosiazhnyi rozvytok yak nova model ekonomichnogo rozvytku natsionalnoi ekonomiky. (2017). *Prychornomorski ekonomichni studii*. Vyp. 13-1. Pp. 237–244. [in Ukrainian].
83. Saveliev, Ye., & Kuryliak V. Nova ekonomika i modeli yii formuvannya v Ukraini. (2002). *Zhurnal Yevropeiskoi ekonomiky*. № 4. Pp. 25–37. [in Ukrainian].
84. Sapych, V. I., & Sapych N. M. Stanovlennia natsionalnoi modeli ekonomichnogo rozvytku Ukrainy. (2013). *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*. № 1. Pp. 78–87. [in Ukrainian].
85. Semykina, M. V. & Dmytryshyn B. V. Metodolohichni aspekty naukovooho doslidzhennia rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system v umovakh hlobalizatsii. (2024). *Tsentrálnoukraińskiyi naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky*. Vyp. 12 (45). Pp. 68–80. [in Ukrainian].
86. Soskin, O. Vyznachennia natsionalnoi ekonomichnoi modeli Ukrainy: porivnialnyi analiz mozhlyvykh alternatyv. (2010). *Aktualni problemy ekonomiky*. № 1 (103). Pp. 3–12. [in Ukrainian].
87. Soskin, O. I. Model rozvytku ekonomiky ta biznes-seredovyshcha: lohika zmin v umovakh yevrointehratsii. (2014). *Zb. Mater. V Mizhnar. nauk.-prak. konf., 10 zhovtnia 2014 r.* Kyiv : KNEU. Pp. 43-48. [in Ukrainian].
88. Soskin, O. I. Narodnyi kapitalizm: ekonomichna model dlia Ukrainy: monohrafiia. (2014). Kyiv : Vyd-vo «ST-Druk», 404 p. [in Ukrainian].
89. Soskin, O. I. Transformatsiia intehrativnoi modeli Ukrainy v konteksti shveitsarskoho dosvidu. (2011). *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*. № 6 (121). Pp. 7-12. [in Ukrainian].
90. Soskin, O. Formuvannya instytutsionalnoi osnovy ekonomichnoi modeli Ukrainy. (2010). *Halyskyi ekonomichnyi visnyk*. № 2 (27). Pp. 53-60. [in Ukrainian].
91. Starchenko, H. V. Innovatsiina model rozvytku ekonomiky Ukrainy: proektно-orientovanyi pidkhid. (2019). *Efektivna ekonomika*. № 8. [in Ukrainian].
92. Starchenko, H. V. Model-orientovannoho upravlinnia innovatsiinym rozvytkom natsionalnoi ekonomiky. (2019). *Ekonomika ta derzhava*. № 7. Pp. 34–38. [in Ukrainian].
93. Stratehii rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system. (2024). Kurs leksi. Ukladach S. O. Tulchynska. Kyiv : KPI im. Ihoria Sikorskoho. 139 p. [in Ukrainian].

94. Stratehiia ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy (2004-2015 roky) «Shliakhom Yevropeiskoi intehratsii» / Avt. kol.: A. S. Halchynskiy, V. M. Heiets ta in. (2004). Kyiv : IVTs Derzhkomstatu Ukrainy. 416 p.
95. Tymoshenko, M. V. Analiz faktoriv modeli rozvytku natsionalnoi ekonomiky. (2012). *Zb. nauk. prats DDFa*. № 1. Pp. 27-36. [in Ukrainian].
96. Transformatsiia modeli ekonomiky Ukrainy (ideolohiia, protyrichchia, perspektyvy). (1999). Instytut ekonomichnoho prohnozuvannia / za red. akademika NAN Ukrainy V. M. Heitsia. Kyiv : Lohos, 500 p. [in Ukrainian].
97. Trydtsiat rokiv nezalezhnosti Ukrainy: sotsialno-ekonomichni pidsumky ta stratehichni vizii maibutnoho: analitychna dopovid / za nauk. red. Ya. A. Zhalila. (2021). Kyiv : NISD. 324 p. [in Ukrainian].
98. Utverdzhennia innovatsiinoi modeli rozvytku ekonomiky Ukrainy. Materialy konferentsii / za red. A. S. Halchynskoho, A. M. Hurzhiia. M. Z. Zghurovskoho, V. S. Novytskoho. (2003). Kyiv : NTTU «KPI». 32 p. [in Ukrainian].
99. Ushkarenko, Yu. Sotsialno-ekonomichni peredumovy staloho rozvytku natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsii. (2023). *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*. Vyp. 47. Pp. 5-10. (ser. Ekonomichni nauky). [in English].
100. Fedulova, L. Tekhnolohichni rozvytok ekonomiky. (2006). *Ekonomika Ukrainy*. № 6. Pp. 4-11. [in Ukrainian].
101. Formuvannia modeli ekonomichnoho rozvytku Ukrainy u pisliakryzovomu sviti: analit. dop. / Ya. A. Zhalilo, D. S. Pokryshka, Ya. V. Belinska ta in. (2014). Kyiv : NISD. 116 p. (ser. «Ekonomika», vyp. 14). [in Ukrainian].
102. Formuvannia ta realizatsiia innovatsiinoi sotsialno oriietovanoi modeli rozvytku terytorii v Ukraini: monohrafiia / O. Yu. Bobrovska, T. O. Savostenko, O. V. Kakhovska ta in.; za zah. Red. O. Yu. Bobrovskoi ta T. O. Savostenko. (2016). Dnipro : DRIDU NADU. 124 p. [in Ukrainian].
103. Tsyhanov, S. A., & Syzonenko V. O. Innovatsiina modernizatsiia ekonomiky yak osnova realizatsii natsionalnykh ekonomichnykh interesiv. (2015). *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Ser. «Menedzhment innovatsii»*. Vyp. 4. Pp. 101-108. [in Ukrainian].
104. Cherviakov, I. M. Ekonomichni rozvytok, ekonomichne zrostantia i faktory, yaki strymuiut ekonomichne zrostantia Ukrainy. (2015). *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 6. Pp. 99-102. [in Ukrainian].
105. Chukhno, A. Aktualni problemy stratehii ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku na suchasnomu etapi. (2004). *Ekonomika Ukrainy*. № 4. Pp. 15-23. № 5. Pp. 14-23. [in Ukrainian].
106. Sharko, M. Model formuvannia natsionalnoi innovatsiinoi systemy Ukrainy. (2005). *Ekonomika Ukrainy*. № 8. Pp. 25-30. [in Ukrainian].
107. Shvets, A. I. Tsyrukliarna ekonomika yak nova model rozvytku ekonomiky Ukrainy v protsesi yevrointehratsii. (2022). *Ekonomichni visnyk*. № 1. Pp. 43-49. [in Ukrainian].
108. Shnytko, O. S. Innovatsiina model ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: ekolohichna determinovanist. (2011). *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 20. Pp. 4-6. [in Ukrainian].
109. Shtuler, I. Yu., Oviechkina O. A., & Laukhina L. M. Metodolohichni zasady rozrobky teoretychnykh modelei ekonomichnoi realnosti v Ukraini. (2022). *Aktualni problemy ekonomiky*. № 4 (250). Pp. 18-27. [in Ukrainian].
110. Yurchyshena, L. V. Formuvannia transformatsiinoi modeli ekonomichnoho rozvytku Ukrainy. (2024). *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*. № 7-8 (320-321). Pp. 51-62. [in Ukrainian].
111. Yaremenko, O. L. Superechlyvyi vplyv instytutsiinykh reform na funktsionuvanniam ekonomiky. (2018). *Ekonomika Ukrainy*. № 11-12 (684-685). Pp. 3-18. [in Ukrainian].
112. Yakhno, T. P. Pidkhody do formuvannia modeli sotsialno-ekonomichnoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy. (2018). *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*. Vyp. 4 (132). Pp. 3-9. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 04.12.2025.

Received: 12.04.2025